

“Azərpoçt” Məhdud Məsuliyyətli Cəmiyyəti

31 dekabr 2018-ci il tarixinə

**Beynəlxalq Maliyyə Hesabatı Standartlarına
uyğun Maliyyə Hesabatları və
Müstəqil Auditorun Hesabatı**

Mündəricat

MÜSTƏQİL AUDİTORUN HESABATI

MALİYYƏ HESABATLARI

Maliyyə vəziyyəti haqqında hesabat	1
Mənfəət və ya zərər və sair məcmu gəlir haqqında hesabat.....	2
Kapitalda dəyişikliklər haqqında hesabat	3
Pul vəsaitlərinin hərəkəti haqqında hesabat	4

Maliyyə hesabatları üzrə qeydlər

1	“Azərpoçt” MMC və onun fəaliyyəti	5
2	Cəmiyyətin əməliyyat mühiti	5
3	Əsas uçot siyasəti.....	6
4	Uçot siyasətinin tətbiqi zamanı əhəmiyyətli ehtimallar və mülahizələr	12
5	Yeni və ya yenidən işlənmiş standartların və onlara dair şərhlərin tətbiqi.....	13
6	Yeni uçot qaydaları	14
7	Əsas vəsaitlər	17
8	Qeyri-maddi aktivlər	18
9	Uzunmüddətli aktivlər üzrə qabaqcadan ödənişlər	18
10	Mənfəət vergisi	19
11	Mal-material ehtiyatları	19
12	Ticarət və digər debitor borclar	20
13	Pul vəsaitləri və onların ekvivalentləri	22
14	Nizamnamə kapitalı	23
15	Borclar	23
16	Ticarət və digər kreditor borclar	24
17	Müştəri hesabları	25
18	Gəlirlərin kateqoriyalar üzrə təhlili	25
19	Sair Gəlirlər.....	25
20	Xidmətlərin maya dəyəri	26
21	Əməliyyat xərcləri	26
22	Maliyyə gəlirləri və xərcləri.....	26
23	Əlaqəli tərəflərlə əməliyyatlar və qalıqlar	26
24	Təəhhüdlər və şərti öhdəliklər.....	27
25	Kapitalın idarə olunması	28
26	Maliyyə alətlərinin qiymətləndirmə kateqoriyaları üzrə təqdim edilməsi.....	28
27	Maliyyə risklərinin idarə edilməsi	29
28	1 yanvar 2018-ci il tarixindən əvvəlki dövrlərə tətbiq edilən uçot siyasəti	34

Müstəqil Auditorun Hesabatı

“Azərpoçt” MMC-nin Təsisçisinə və Rəhbərliyinə:

Rəy

Bizim fikrimizcə, hazırkı maliyyə hesabatları “Azərpoçt” MMC-nin (“Cəmiyyət”) 31 dekabr 2018-ci il tarixinə maliyyə vəziyyətini və həmin tarixdə başa çatan il üzrə maliyyə nəticələrini və pul vəsaitlərinin hərəkətini bütün əhəmiyyətli aspektlərdən Beynəlxalq Maliyyə Hesabatı Standartlarına uyğun olaraq düzgün əks etdirir.

Auditin predmeti

Cəmiyyətin maliyyə hesabatları aşağıdakılardan ibarətdir:

- 31 dekabr 2018-ci il tarixinə maliyyə vəziyyəti haqqında hesabat;
- həmin tarixdə başa çatan il üzrə mənfəət və ya zərər və sair məcmu gəlir haqqında hesabat;
- həmin tarixdə başa çatan il üzrə kapitalda dəyişikliklər haqqında hesabat;
- həmin tarixdə başa çatan il üzrə pul vəsaitlərinin hərəkəti haqqında hesabat; və
- əsas uçot siyasətləri və digər izahedici məlumatlar daxil olmaqla, maliyyə hesabatları üzrə qeydlər.

Rəy üçün əsas

Biz auditi Beynəlxalq Audit Standartlarına uyğun aparmışıq. Bu standartlar üzrə bizim məsuliyyət rəyimizin “*Maliyyə hesabatlarının auditinə görə auditorun məsuliyyəti*” bölməsində əks etdirilir.

Biz hesab edirik ki, əldə etdiyimiz audit sübutları rəyimizi əsaslandırmaq üçün yetərli və münasibdir.

Müstəqillik

Biz Mühasiblərin Beynəlxalq Etika Standartları Şurasının dərc etdiyi Peşəkar Mühasiblərin Etika Məcəlləsinə uyğun olaraq Cəmiyyətdən asılı olmadan müstəqil şəkildə fəaliyyət göstəririk. Biz Etika Məcəlləsinə uyğun olaraq, etika ilə bağlı digər öhdəliklərimizi yerinə yetirmişik.

Maliyyə hesabatlarına görə rəhbərliyin və korporativ idarəetmə üzrə cavabdeh olan səlahiyyətli şəxslərin məsuliyyəti

Rəhbərlik maliyyə hesabatlarının Beynəlxalq Maliyyə Hesabatı Standartlarına uyğun olaraq hazırlanması və düzgün təqdim edilməsi, eləcə də fırıldaqçılıq və yaxud səhv nəticəsində yaranmasından asılı olmayaraq, əhəmiyyətli təhriflər olmayan maliyyə hesabatlarının hazırlanması üçün rəhbərliyin zəruri hesab etdiyi daxili nəzarət sistemində görə məsuliyyət daşıyır.

Maliyyə hesabatlarının hazırlanması zamanı rəhbərlik Cəmiyyəti ləğv etmək və ya fəaliyyətini dayandırmaq niyyətində olmadığı yaxud bunu etməkdən başqa münasib alternativ olmadığı halda, Cəmiyyətin fasiləsiz fəaliyyət göstərmək qabiliyyətinin qiymətləndirilməsinə, müvafiq hallarda fəaliyyətin fasiləsizliyinə dair məlumatların açıqlanmasına və fəaliyyətin fasiləsizliyi prinsipinin istifadə edilməsinə görə məsuliyyət daşıyır.

Korporativ idarəetmə üzrə cavabdeh olan səlahiyyətli şəxslər Cəmiyyətin maliyyə hesabatlarının hazırlanması prosesinə nəzarətə görə məsuliyyət daşıyır.

Maliyyə hesabatlarının auditinə görə auditorun məsuliyyəti

Bizim məqsədimiz bütövlükdə maliyyə hesabatlarında fırıldaqçılıq və ya səhv nəticəsində əhəmiyyətli təhriflərin olub-olmadığına dair kifayət qədər əminlik əldə etmək və rəyimizin daxil olduğu auditor hesabatını təqdim etməkdir. Kifayət qədər əminlik əminliyin yüksək səviyyəsidir, lakin Beynəlxalq Audit Standartlarına uyğun olaraq auditin aparılması zamanı mövcud olan bütün əhəmiyyətli təhriflərin həmişə aşkar olunacağına zəmanət vermir. Təhriflər fırıldaqçılıq və ya səhv nəticəsində yarana bilər və fərdi və ya məcmu olaraq istifadəçilərin maliyyə hesabatları əsasında qəbul edəcəyi iqtisadi qərarlara təsir göstərmək ehtimalı olduğu halda əhəmiyyətli hesab edilir.

Beynəlxalq Audit Standartlarına uyğun aparılan auditin bir hissəsi olaraq, biz audit zamanı peşəkar mühakimə tətbiq edirik və peşəkar skeptisizm nümayiş etdiririk. Biz həmçinin:

- maliyyə hesabatlarında fırıldaqçılıq və ya səhv nəticəsində əhəmiyyətli təhriflərin olması riskini müəyyən edir və qiymətləndirir, həmin risklərə qarşı audit prosedurlarını hazırlayır və həyata keçirir və rəyimizi əsaslandırmaq üçün yetərli və münasib audit sübutlarını əldə edirik. Fırıldaqçılıq nəticəsində yaranmış əhəmiyyətli təhriflərin aşkar edilməməsi riski səhvlər nəticəsində yaranmış əhəmiyyətli təhriflərin aşkar edilməməsi riskindən daha yüksəkdir, çünki fırıldaqçılığa gizli sövdələşmə, saxtakarlıq, məlumatların bilərəkdən göstərilməməsi, yanlış təqdimat və ya daxili nəzarət sistemində sui-istifadə halları daxil ola bilər.
- Cəmiyyətin daxili nəzarət sisteminin effektivliyinə dair rəy bildirmək üçün deyil, şəraitə uyğun audit prosedurlarını işləyib hazırlamaq üçün daxili nəzarət sistemi üzrə məlumat əldə edirik.
- Rəhbərlik tərəfindən istifadə edilən uçot siyasətlərinin uyğunluğunu, habelə uçot təxminləri və müvafiq açıqlamaların münasibliyini qiymətləndiririk.
- Fəaliyyətin fasiləsizliyi prinsipinin rəhbərlik tərəfindən istifadə edilməsinin uyğunluğuna və əldə edilən audit sübutları əsasında Cəmiyyətin fasiləsiz fəaliyyət göstərmək imkanını ciddi şübhə altına qoya bilən hadisə və şəraitlə bağlı əhəmiyyətli qeyri-müəyyənliyin mövcud olub-olmadığına dair qənaətə gəlirik. Əhəmiyyətli qeyri-müəyyənliyin mövcud olduğu qənaətinə gəldikdə, auditor rəyimizdə maliyyə hesabatlarındakı müvafiq məlumatların açıqlanmasına diqqət yetirməli və ya belə məlumatların açıqlanması yetərli olmadıqda, rəyimizdə dəyişiklik etməliyik. Nəticələrimiz auditor hesabatımızın tarixinədək əldə edilən audit sübutlarına əsaslanmalıdır. Lakin sonrakı hadisələr və şəraitlər Cəmiyyətin fasiləsiz fəaliyyətinin dayandırılmasına səbəb ola bilər.
- Məlumatların açıqlanması da daxil olmaqla, maliyyə hesabatlarının ümumi təqdimatını, strukturunu və məzmununu, habelə əsas əməliyyatların və hadisələrin maliyyə hesabatlarında düzgün təqdim edilib-edilmədiyini qiymətləndiririk.

Biz korporativ idarəetmə üzrə cavabdeh olan səlahiyyətli şəxslərə digər məsələlərlə yanaşı, planlaşdırılan audit prosedurlarının həcmi və müddəti, habelə əhəmiyyətli audit nəticələri, o cümlədən audit zamanı daxili nəzarət sistemində aşkar etdiyimiz əhəmiyyətli çatışmazlıqlar barədə məlumat veririk.

PricewaterhouseCoopers Audit Azerbaijan LLC

Bakı, Azərbaycan Respublikası
30 avqust 2019-cu il

Azərpoçt Məhdud Məsuliyyətli Cəmiyyəti
Maliyyə vəziyyəti haqqında hesabat

Azərbaycan manatı ilə	Qeyd	31 dekabr 2018	31 dekabr 2017
Aktivlər			
Əsas vəsaitlər	7	52,424,174	54,564,414
Qeyri-maddi aktivlər	8	1,186,827	1,572,174
Uzunmüddətli aktivlər üzrə qabaqcadan ödənişlər	9	862,921	961,171
Cəmi uzunmüddətli aktivlər		54,473,922	57,097,759
Qısamüddətli aktivlər			
Pul vəsaitləri və onların ekvivalentləri	13	75,920,276	42,294,239
Ticarət və digər debitor borclar	12	14,798,387	14,534,407
Mal-material ehtiyatları	11	1,766,201	1,208,311
Təxirə salınmış vergi aktivi	10	173,648	-
Sair aktivlər		32,340	93,234
Cəmi qısamüddətli aktivlər		92,690,852	58,130,191
CƏMİ AKTİVLƏR		147,164,774	115,227,950
Kapital			
Nizamnamə kapitalı	14	73,344,500	73,344,500
Sair ehtiyatlar		56,717	68,110
Yığılmış zərər		(16,908,915)	(15,369,872)
Cəmi kapital		56,492,302	58,042,738
Öhdəliklər			
Borclar	15	13,479,177	14,273,191
Cəmi uzunmüddətli öhdəliklər		13,479,177	14,273,191
Qısamüddətli öhdəliklər			
Ticarət və digər kreditor borclar	16	26,577,469	19,622,262
Müştəri hesabları	17	49,884,398	22,475,106
Borclar	15	731,428	813,143
Təxirə salınmış gəlirlər		-	1,510
Cəmi qısamüddətli öhdəliklər		77,193,295	42,912,021
Cəmi öhdəliklər		90,672,472	57,185,212
Cəmi kapital və öhdəliklər		147,164,774	115,227,950

30 avqust 2019-cu il tarixində Rəhbərliyin adından təsdiqlənmiş və imzalanmışdır.

Emin Əfəndiyev
Baş Direktor

Müseyib Əliyev
Baş Mühəsib

Azərpoçt Məhdud Məsuliyyətli Cəmiyyəti
Mənfəət və ya zərər və sair məcmu gəlir haqqında hesabat

<i>Azərbaycan manatı ilə</i>	Qeyd	2018	2017
Gəlirlər	18	45,622,247	46,010,818
Xidmətlərin maya dəyəri	20	(29,501,218)	(28,382,756)
Ümumi mənfəət		16,121,029	17,628,062
Sair əməliyyat gəlirləri	19	1,039,348	2,412,014
Əməliyyat xərcləri	21	(18,055,308)	(17,593,573)
Əməliyyat (zərəri)/mənfəəti		(894,931)	2,446,503
Xarici valyuta mövqeyinin yenidən qiymətləndirilməsi üzrə gəlir çıxılmaqla zərər		(298,387)	(126,911)
Maliyyə gəlirləri/(xərcləri)	22	(9,741)	632,233
Vergidən əvvəlki (zərər)/mənfəət		(1,203,059)	2,951,825
Mənfəət vergisi gəliri	10	47,218	-
İl üzrə xalis (zərər)/mənfəət		(1,155,841)	2,951,825

Azərpoçt Məhdud Məsuliyyətli Cəmiyyəti
Kapitalda dəyişikliklər haqqında hesabat

<i>Azərbaycan manatı ilə</i>	Nizamnamə kapitalı	Sair ehtiyatlar	Yığılmış zərər	Cəmi kapital
1 yanvar 2017-ci il tarixinə qalıq	73,344,500	379,954	(18,321,697)	55,402,757
İl üzrə mənfəət	-	-	2,951,825	2,951,825
İl üzrə cəmi məcmu gəlir	-	-	2,951,825	2,951,825
Sair ehtiyatlardan azalmalar	-	(311,844)	-	(311,844)
31 dekabr 2017-ci il tarixinə qalıq	73,344,500	68,110	(15,369,872)	58,042,738
BMHS 9-a keçid: - gözlənilən kredit zərərlərinin yenidən ölçülməsi	-	-	(383,202)	(383,202)
1 yanvar 2018-ci il tarixinə qalıq	73,344,500	68,110	(15,753,074)	57,659,536
İl üzrə zərər	-	-	(1,155,841)	(1,155,841)
İl üzrə cəmi məcmu zərər	-	-	(1,155,841)	(1,155,841)
Sair ehtiyatlardan azalmalar	-	(11,393)	-	(11,393)
31 dekabr 2018-ci il tarixinə qalıq	73,344,500	56,717	(16,908,915)	56,492,302

Azərpoçt Məhdud Məsuliyyətli Cəmiyyəti
Pul vəsaitlərinin hərəkəti haqqında hesabat

Azərbaycan manatı ilə	Qeyd	2018	2017
Əməliyyat fəaliyyəti üzrə pul vəsaitlərinin hərəkəti			
Vergidən əvvəlki (zərər)/mənfəət		(1,203,059)	2,951,825
Düzəlişlər:			
Əsas vəsaitlərin amortizasiyası	7	6,288,502	6,121,286
Qeyri-maddi aktivlərin amortizasiyası	8	403,323	310,001
Ticarət və digər debitor borcların dəyərsizləşməsi	12,21	498,175	287,870
Uzunmüddətli aktivlər üzrə avans ödənişlərinin dəyərsizləşməsi	21	59,158	-
Əsas vəsaitlərin dəyərsizləşməsi	7,21	280,662	-
Maliyyə xərcləri/(gəlirləri)	22	9,741	(632,233)
Məzənnə fərqləri		298,387	126,911
Dövriyyə kapitalında dəyişikliklərdən əvvəl əməliyyat fəaliyyəti üzrə pul vəsaitlərinin hərəkəti			
Ticarət və digər debitor borclarda artım		6,634,889	9,165,660
Mal-material ehtiyatlarında azalma/(artım)		(976,868)	(1,961,288)
Digər qısamüddətli aktivlərdə (artım)/azalma		(557,890)	616,387
Ticarət və digər kreditör borclarda artım/(azalma)		60,893	(56,454)
Müştəri hesablarında artım		6,614,774	4,656,888
		27,404,338	8,591,341
Dövriyyə kapitalında dəyişikliklər			
Ödənilmiş faizlər		32,545,247	11,846,874
		(10,628)	(28,797)
Əməliyyat fəaliyyəti üzrə daxil olan xalis pul vəsaitləri			
		39,169,508	20,983,737
İnvestisiya fəaliyyəti üzrə pul vəsaitlərinin hərəkəti			
Əsas vəsaitlərin alınması		(4,356,801)	(5,482,980)
Qeyri-maddi aktivlərin alınması	8	(17,976)	(92,292)
İnvestisiya fəaliyyəti üzrə istifadə edilən xalis pul vəsaitləri			
		(4,374,777)	(5,575,272)
Maliyyələşdirmə fəaliyyəti üzrə pul vəsaitlərinin hərəkəti			
Borcların ödənilməsi		(874,840)	(845,738)
Digər ödənişlər		(44,424)	(311,844)
Maliyyələşdirmə fəaliyyəti üzrə istifadə edilən xalis pul vəsaitləri			
		(919,264)	(1,157,582)
Məzənnə dəyişikliklərinin pul vəsaitləri və onların ekvivalentlərinə təsiri			
		(249,430)	(254,000)
İlin əvvəlinə pul vəsaitləri və onların ekvivalentləri			
	13	42,294,239	28,297,356
İlin sonuna pul vəsaitləri və onların ekvivalentləri			
	13	75,920,276	42,294,239

1 “Azərpoçt” MMC və onun fəaliyyəti

“Azərpoçt” Məhdud Məsuliyyətli Cəmiyyət (“Cəmiyyət”), keçmiş Azərpoçt İstehsalat Birliyi, Azərbaycanda dövlət poçt operatorudur. Cəmiyyət 23 sentyabr 1999-cu il tarixində Azərbaycan Respublikası Nəqliyyat, Rabitə və Yüksək Texnologiyalar Nazirliyinin (“NRYTN”) 151 sayılı qərarı əsasında yaradılmışdır.

Cəmiyyətin fəaliyyəti “Poçt Rabitəsi” haqqında Azərbaycan Respublikasının qanunu və digər müvafiq qanunvericilik əsasında tənzimlənir.

Cəmiyyət Üzeyir Hacıbəyov küç. 36, AZ1000, Bakı, Azərbaycan ünvanında qeydiyyatdan keçmişdir.

Cəmiyyətin 63 poçt filialı, işğal edilmiş rayon və şəhər ərazisində 7 regional rabitə qovşağı, və 4 ekspres poçt xidməti, yerli və beynəlxalq miqyasda bağlamaların çatdırılmasını, və dövlət orqanlarına xüsusi kuryer xidmətləri təmin edən filialı var. Cəmiyyətdə 5,000-dən çox işçi çalışır.

Ənənəvi poçt xidmətlərinə əlavə olaraq zərf və ya bağlamaların göndərilməsi ilə yanaşı, müəssisə gəlir bazasını genişləndirmək və maliyyə effektivliyini artırmaq üçün bir sıra yeni xidmətlər təqdim edir. Bura daxildir:

1. Ödəniş xidmətləri, təqaüdlər və sosial sığorta ödənişləri və dövlət orqanlarından və ya dövlət orqanlarına digər pul daxilolmaları daxil olmaqla
2. Yığılm xidmətləri, kommunal xidmətlər və oxşar ödənişlər üçün
3. Daxili və beynəlxalq pul köçürmələri
4. Biznes xidmətləri, şəhərlərarası zənglər, faks və surətçixarma xidmətləri üçün telefona girişin təmin edilməsi daxil olmaqla
5. Satış, Sim kartların və ənənəvi poçt markalarına əlavə olaraq qəzetlər daxil olmaqla

Cəmiyyət Azərbaycan Respublikası Əmlak Məsələləri Dövlət Komitəsi (“ƏMDK”) ilə təmsil olunmaqla, 100% Azərbaycan dövlətinin mülkiyyətindədir.

Təqdimat valyutası. Hazırkı maliyyə hesabatlarındakı məbləğlər başqa valyuta göstərilmədiyi halda, Azərbaycan manatı ilə (“AZN”) təqdim edilir.

2 Cəmiyyətin əməliyyat mühiti

Azərbaycan Respublikası. 2018-ci ildə Azərbaycan iqtisadiyyatında inkişaf etməkdə olan bazarlara xas makroiqtisadi proseslər müşahidə edilib. Hökumətin həyata keçirdiyi iqtisadi islahatlar Azərbaycan iqtisadiyyatının sabit inkişafına əhəmiyyətli töhfə verib. Azərbaycan Respublikasının Mərkəzi Bankının 2018-ci ildə həyata keçirdiyi pul-kredit siyasəti aşağı və stabil inflyasiyanın təmin edilməsi yolu ilə qiymətlər sabitliyinin əldə olunmasına yönəlmiş, əhali və işgüzar fəaliyyət üçün əlverişli sosial-iqtisadi mühitin formalaşmasına istiqamətlənmişdir.

İl ərzində inflyasiya aşağı birrəqəmli səviyyədə sabitləşmiş, iqtisadi artım pozitiv zonada qalmaqla davam etmiş, milli valyutanın məzənnəsi dayanıqlı olmuş, xarici sektorda müsbət meyillər baş vermiş, tədiyə balansının profisiti ölkənin strateji valyuta ehtiyatlarının artmasına şərait yaratmışdır.

Bununla yanaşı, vergi sisteminə də əhəmiyyətli tədbirlər görülmüşdür. Vergi sisteminin çevikliyi və şəffaflığını təmin etmək məqsədilə Vergi Məcəlləsinə bir çox dəyişikliklər edilmişdir. 2018-ci ildə imzalanmış “Azərbaycan Respublikasının Vergi Məcəlləsinə dəyişiklik edilməsi haqqında Qanunun” qəbul edilməsi nəticəsində Vergi Məcəlləsinə bir çox güzəştlər tətbiq edilmiş, o cümlədən kiçik və orta sahibkarlıq subyektləri 7 il müddətinə vergidən azad edilmiş, neft-qaz sahəsində fəaliyyəti olmayan və qeyri-dövlət sektoruna aid edilən şəxslərin gəlirləri üçün vergi dərəcələri azaldılmışdır.

2019-cu ilin yanvar ayında beynəlxalq kredit reytingi agentliyi olan “Standard & Poor’s” Maliyyə Xidmətləri MMC Azərbaycanın uzunmüddətli suveren kredit reytingini xarici və milli valyutada “BB+/B” səviyyəsində təsdiqləyib. Uzunmüddətli kredit reytingi üzrə proqnoz “sabit” saxlanılıb. Agentlik Azərbaycanın iqtisadi artımının orta səviyyədə bərpə olunacağını, lakin hələ də neft sənayesi tendensiyalarından və dövlət investisiyalarından asılı olacağını proqnozlaşdırır.

Cəmiyyətin rəhbərliyi iqtisadi mühitdə baş verən prosesləri müşahidə edir və Cəmiyyətin dayanıqlı inkişaf strategiyasını dəstəkləmək üçün qabaqlayıcı tədbirlər görür. Buna baxmayaraq, mövcud iqtisadi vəziyyətin gələcək təsirini qabaqcadan proqnozlaşdırmaq nisbətən mürəkkəb olduğuna görə rəhbərliyin iqtisadi mühitlə bağlı cari proqnozları və təxminləri faktiki nəticələrdən fərqli ola bilər.

3 Əsas uçot siyasəti

Maliyyə hesabatlarının tərtibatının əsasları. Hazırkı maliyyə hesabatları maliyyə alətlərini ilkin olaraq ədalətli dəyərle tanımaqla, eləcə də maliyyə alətlərini ədalətli dəyərinin dəyişməsi mənfəət və ya zərərə aid olunan ("FVTPL") maliyyə aktivləri kateqoriyasında yenidən qiymətləndirməklə, ilkin dəyər metoduna əsasən hazırlanmışdır. Hazırkı maliyyə hesabatlarının hazırlanmasında istifadə edilən əsas uçot siyasətləri aşağıda göstərilir. 1 yanvar 2018-ci il tarixindən BMHS 9 və BMHS 15-ə keçidlə əlaqədar uçot siyasətində baş verən dəyişikliklərdən başqa, həmin uçot siyasəti başqa cür göstərilmədiyi hallarda, təqdim edilən bütün dövrlərə müvafiq şəkildə tətbiq edilmişdir. 5-ci və 28-ci Qeydlərə baxın.

Maliyyə hesabatlarının BMHS-ə uyğun olaraq hazırlanması bəzi əhəmiyyətli uçot təxminlərinin istifadəsini tələb edir. Bundan əlavə, uçot siyasətini tətbiq edərkən rəhbərlik öz mülahizələrini irəli sürməlidir. Daha yüksək mülahizə tələb edən və ya müəyyən sahələr, həmçinin maliyyə hesabatlarının hazırlanması üçün ehtimal və təxminlərin əhəmiyyətli olduğu sahələr Qeyd 4-də açıqlanır.

Xarici valyutanın çevrilməsi. Cəmiyyətin əməliyyat valyutası onun fəaliyyət göstərdiyi əsas iqtisadi mühitin valyutası hesab edilir. Cəmiyyətin əməliyyat və təqdimat valyutası Azərbaycan Respublikasının milli valyutası olan Azərbaycan manatıdır ("AZN"). Hazırkı maliyyə hesabatlarındakı məbləğlər Cəmiyyətin təqdimat valyutası olan AZN ilə əks olunmuşdur.

Əməliyyatlar və qalıqlar. Monetar aktivlər və öhdəliklər Azərbaycan Respublikasının Mərkəzi Bankının ("Mərkəzi Bank") müvafiq hesabat dövrünün sonuna qüvvədə olan rəsmi valyuta məzənnəsinə uyğun olaraq Cəmiyyətin əməliyyat valyutasına çevrilir. Belə əməliyyatlar üzrə hesablaşmaların həyata keçirilməsi və monetar aktiv və öhdəliklərin Mərkəzi Bankın ilin sonuna müəyyən etdiyi rəsmi məzənnə ilə Cəmiyyətin əməliyyat valyutasına çevrilməsi nəticəsində yaranan gəlir və zərər mənfəət və ya zərərde tanınır. Borclar ilə bağlı məzənnə fərqlərindən yaranan gəlir və zərər mənfəət və ya zərər haqqında hesabatda "maliyyə gəlirləri/(xərcləri)" kimi göstərilir. Məzənnə fərqi yaranan bütün digər gəlir və zərər mənfəət və ya zərər haqqında hesabatda "xarici valyuta mövqeyinin yenidən qiymətləndirilməsi üzrə gəlir çıxılmaqla zərər" kimi əks etdirilir. İlin sonuna qüvvədə olan məzənnə ilə çevrilmiş ilkin dəyərle qiymətləndirilən qeyri-monetar maddələrə tətbiq edilmir. Xarici valyutada olan və ilkin dəyərle qiymətləndirilən qeyri-monetar maddələr ilkin əməliyyatlar həyata keçirildiyi tarixə mövcud olan məzənnə ilə çevrilir. Xarici valyutada olan və ədalətli dəyərle qiymətləndirilən qeyri-monetar maddələr ədalətli dəyərin müəyyən edildiyi tarixə qüvvədə olan məzənnələrdən istifadə etməklə təqdimat valyutasına çevrilir.

Azərbaycan manatı digər ölkələrdə sərbəst dövrəli valyuta hesab edilmir. Azərbaycan Respublikası daxilində rəsmi məzənnə əsas etibarilə Mərkəzi Bank tərəfindən müəyyən edilir. Bazar dərəcələri rəsmi məzənnədən fərqli ola bilər, lakin fərqlər adətən Mərkəzi Bankın nəzarətdə saxladığı məhdud hədlər çərçivəsində olur. 31 dekabr 2018-ci il tarixinə Cəmiyyət hazırkı maliyyə hesabatlarının hazırlanmasında aşağıdakı rəsmi valyuta məzənnələrindən istifadə etmişdir: 1 ABŞ dolları = 1.7000 AZN (2017: 1 ABŞ dolları = 1.7001 AZN); 1 Avro = 1.9468 AZN (2017: 1 Avro = 2.0307 AZN) 1 Rus rublu = 0.0245 AZN (2017: 1 Rus rublu = 0.0295 AZN) və 1 SDR (Xüsusi Borcalma Hüququ) = 2.3573 AZN (2017: 1 SDR = 2.4153 AZN).

Əsas vəsaitlər. Əsas vəsaitlər hər hansı yığılmış amortizasiya və ehtiyac yaranarsa dəyersizləşmə üzrə ehtiyat çıxılmaqla, ilkin dəyərde uçota alınır. Əsas vəsaitlər ilə bağlı sonrakı xərclər müvafiq olaraq aktivin balans dəyərində və ya ayrıca aktiv kimi yalnız o halda tanınır ki, həmin aktivlə bağlı gələcək iqtisadi səmərənin Cəmiyyətə daxil olması ehtimal edilsin və onun dəyəri etibarlı şəkildə ölçülə bilsin. Kiçik həcmli təmir və gündəlik xidmət xərcləri çəkildiyi dövrdə xərcə silinir. Əsas vəsaitlərin əsas hissələrinin və ya komponentlərinin əvəz edilməsi xərcləri kapitallaşdırılır və əvəz edilmiş hissələr balansdan silinir.

Aktivin silinməsindən yaranan gəlir və ya zərər silinmədən daxil olan vəsait ilə həmin aktivin balans dəyəri arasındakı fərq kimi hesablanır və mənfəət və ya zərərdə aktivin silindiği ildə tanınır.

Rəhbərlik hər bir hesabat dövrünün sonunda əsas vəsaitlər üzrə dəyersizləşmə əlamətlərinin mövcud olub-olmadığını qiymətləndirir. Əgər bu cür əlamətlər mövcud olarsa, rəhbərlik bərpa edilə bilən dəyəri təxmin edir. Aktivin bərpa edilə bilən dəyəri onun satış üzrə məsrəfləri çıxılmaqla ədalətli dəyəri və istifadə dəyərindən daha yüksək olan dəyəridir. Balans dəyəri bərpa edilə bilən dəyərə qədər azaldılır və dəyersizləşmə zərəri il üzrə mənfəət və ya zərərdə tanınır. Aktivin istifadə dəyərini və ya satış üzrə məsrəflər çıxılmaqla ədalətli dəyərini müəyyən etmək üçün istifadə edilmiş təxminlərdə dəyişiklik baş verdiyi təqdirdə, əvvəlki illərdə tanınmış dəyersizləşmə zərəri bərpa edilir.

Aktivlər üzrə amortizasiya istismar verildikdə hesablanır. Amortizasiya müvafiq aktivlərin aşağıda göstərilən amortizasiya dərəcələrinə uyğun olaraq onların təxmini faydalı istifadə müddəti ərzində azalan qalıq metoduna əsasən hesablanır:

3 Əsas uçot siyasəti (davamı)

Binalar	3-7%
Maşın və avadanlıqlar	10-25%
Nəqliyyat vasitələri	10-25%
Digər əsas vəsaitlər	10-20%

Aktiv faydalı istifadə müddətinin sonunda nəzərdə tutulan vəziyyətə uyğun olduqda, onun satışı ilə bağlı ehtimal olunan xərclər çıxıldıqdan sonra Cəmiyyət tərəfindən əldə oluna biləcək qiymətləndirilmiş məbləğ aktivin qalıq dəyəridir. Aktivlərin qalıq dəyəri və faydalı istifadə müddəti hər bir hesabat dövrünün sonunda nəzərdən keçirilir və lazım olduqda dəyişdirilir.

Qeyri-maddi aktivlər. Cəmiyyətin qeyri-maddi aktivləri müəyyən edilmiş faydalı istifadə müddətinə malik olub, əsasən kapitallaşdırılmış proqram təminatından ibarətdir. Qeyri-maddi aktivlər yığılmış amortizasiya və dəyersizləşmə zərərləri çıxılmaqla uçota alınır. Proqram təminatı üzrə əldə edilmiş lisenziyalar proqram təminatının alınması və tətbiq edilməsi üçün çəkilmiş xərclər əsasında kapitallaşdırılır. Amortizasiya qeyri-maddi aktivlərin təxmin edilən faydalı istifadə müddəti (10 il) ərzində düz xətt metodu ilə mənfəət və ya zərərdə tanınır.

Cəmiyyət tərəfindən nəzarət olunan identifikasiya edilə bilən unikal proqram təminatı ilə birbaşa əlaqəli olan tərtibat xərcləri, çəkilmiş xərclərdən artıq olan əlavə iqtisadi səmərə gətirəcəyi halda qeyri-maddi aktivlər kimi tanınır. Kapitallaşdırılmış xərclərə proqram təminatını tərtib edən işçilərə sərf olunan xərclər və ümumi təsərrüfat xərclərinin müvafiq hissəsi daxildir. Proqram təminatı ilə əlaqədar bütün digər xərclər (məs, texniki dəstək xərcləri) çəkildiyi zaman xərcə silinir.

İcarəyə götürülmüş aktivlər. Cəmiyyətin əsas etibarilə mülkiyyət hüququ ilə bağlı bütün risk və faydaları öz üzərinə götürdüyü icarələr maliyyə icarəsi kimi təsnif olunur. İlk tanınma başa çatdıqdan sonra icarəyə götürülmüş aktiv minimal icarə ödənişlərinin ədalətli dəyər ilə cari dəyəri arasında daha az olanı ilə qiymətləndirilir. İlk tanınmadan sonra aktiv ona uyğun uçot siyasəti əsasında uçota alınır. Digər icarələrə əməliyyat icarəsi daxildir və icarəyə götürülən aktivlər Cəmiyyətin maliyyə vəziyyəti haqqında hesabatında tanınmır.

Mal-material ehtiyatları. Mal-material ehtiyatları maya dəyəri ilə xalis satış dəyəri arasında daha aşağı olan dəyərlə qiymətləndirilir. Mal-material ehtiyatlarının maya dəyəri orta çəki metodu ilə müəyyən edilir. Mal-material ehtiyatlarının maya dəyəri alış dəyərindən və onların hazırkı vəziyyətə gətirilməsi və daşınması üçün çəkilən digər xərclərdən ibarətdir. Xalis satış dəyəri işin başa çatdırılma və satış xərcləri çıxılmaqla, fəaliyyətin adi gedişində təxmin edilən satış qiymətidir.

Maliyyə alətləri - əsas qiymətləndirmə üsulları. Ədalətli dəyər qiymətləndirmə tarixində bazar iştirakçıları arasında könüllü şəkildə əməliyyat həyata keçirilərkən aktivi satmaq üçün alınacaq və öhdəliyi ötürərkən ödəniləcək dəyərdir. Ədalətli dəyər ən yaxşı olaraq fəal bazarda alınıb satıla bilən qiymət ilə təsdiqlənir. Fəal bazar qiymətlər haqqında davamlı olaraq məlumat əldə etmək üçün aktiv və öhdəliklər üzrə əməliyyatların kifayət qədər tez müddətdə və həcmdə həyata keçirildiyi bazardır.

Fəal bazarda alınıb satılan maliyyə alətlərinin ədalətli dəyəri ayrı-ayrı aktiv və ya öhdəliklərin bazar qiymətinin müəssisənin istifadəsində olan aktiv və ya öhdəliklərin miqdarına hasili nəticəsində alınan məbləğ kimi ölçülür. Bu hal hətta bazarın normal gündəlik ticarət dövriyyəsi müəssisənin istifadəsində olan aktiv və öhdəliklərin qarşılınması üçün kifayət qədər olmadıqda və bir əməliyyat üzrə mövqelərin satılması üçün sifarişlərin yerləşdirilməsi bazar qiymətinə təsir etdikdə baş verir.

Əməliyyatın qiyməti haqqında bazar məlumatı olmayan maliyyə alətlərinin ədalətli dəyərini müəyyən etmək üçün pul axınlarının diskontlaşdırılması modelindən, həmçinin bazar şərtləri ilə həyata keçirilən analoji əməliyyatlar haqqında məlumatlara və ya investisiya olunan müəssisələrin cari dəyərinə əsaslanan modellərdən istifadə edilir. Ədalətli dəyərin qiymətləndirilməsi nəticələri aşağıda göstəriləndiyi kimi ədalətli dəyər iyerarxiyasının səviyyəsinə görə təhlil edilir: (i) 1-ci Səviyyəyə oxşar aktivlər və ya öhdəliklər üçün aktiv bazarlarda kotirovka olunan (düzəliş edilməyən) qiymətlər ilə qiymətləndirmələr aiddir, (ii) 2-ci Səviyyəyə aktiv və ya öhdəlik üçün birbaşa (yəni, qiymətlər) və ya dolayısı ilə (yəni, qiymətlər əsasında hesablananlar) müşahidə edilə bilən əhəmiyyətli ilkin məlumatların istifadə edildiyi qiymətləndirmə üsulları ilə qiymətləndirmələr aiddir (iii) 3-cü Səviyyəyə aid olan qiymətləndirmələr yalnız müşahidə oluna bilən bazar məlumatlarına əsaslanır (yəni, qiymətləndirmə üçün əhəmiyyətli həcmdə müşahidə oluna bilməyən ilkin məlumatlar tələb edilir). Ədalətli dəyər iyerarxiyasının səviyyələri arasında köçürmələr hesabat dövrünün sonunda baş vermiş hesab edilir.

3 Əsas uçot siyasəti (davamı)

Əməliyyat xərcləri əlavə xərcləri əks etdirir və birbaşa olaraq maliyyə alətinin alışı, buraxılması və ya satışı ilə əlaqəlidir. Əlavə xərc əməliyyat həyata keçirilmədiyi təqdirdə yaranmayan xərclərdir. Əməliyyat xərclərinə agentlərə (satış üzrə agentlər kimi fəaliyyət göstərən işçilər daxil olmaqla), məsləhətçilərə, brokerlərə və dilerlərə ödənilmiş haqq və komissiyalar, tənzimləyici orqanlar və fond birjalarına ödəmələr, eləcə də mülkiyyət hüququnun köçürülməsi üzrə vergilər və rüsumlar daxildir. Əməliyyat xərclərinə borc öhdəlikləri üzrə mükafat və ya diskontlar, maliyyələşdirmə xərcləri, daxili inzibati və ya saxlama xərcləri daxil edilmir.

Amortizasiya olunmuş dəyər (AC) əsas məbləğ üzrə ödənişlərin çıxılmasından və hesablanmış faizlərin əlavə edilməsindən, maliyyə aktivləri üçün isə gözlənilən kredit zərərləri üzrə ehtiyatın çıxılmasından sonra maliyyə alətinin ilkin tanınma zamanı qeydə alınan dəyəridir. Hesablanmış faizlərə ilkin tanınma zamanı təxirə salınmış əməliyyat xərclərinin və effektiv faiz dərəcəsi metodundan istifadə etməklə ödənilməli məbləğ üzrə hər hansı mükafat və ya diskontun amortizasiyası daxildir. Hesablanmış faiz gəlirləri və faiz xərcləri, o cümlədən hesablanmış kupon gəlirləri və amortizasiya edilmiş diskont və ya mükafat (verilmə zamanı təxirə salınmış komissiyalar daxil olmaqla, əgər varsa) ayrıca göstərilir və maliyyə vəziyyəti haqqında hesabatda müvafiq maddələrin balans dəyərinə daxil edilir.

Effektiv faiz metodu maliyyə alətinin balans dəyəri üzrə sabit faiz dərəcəsinin (effektiv faiz dərəcəsi) təmin edilməsi üçün faiz gəlirləri və ya xərclərinin müvafiq dövr ərzində uçota alınması metodudur. Effektiv faiz dərəcəsi gələcək pul ödənişləri və ya daxilolmalarını (kreditlər üzrə gələcək zərərlər istisna olmaqla) maliyyə alətinin fəaliyyət müddəti və ya daha qısa müddət ərzində maliyyə alətinin ümumi balans dəyərinə diskontlaşdıran dərəcədir. Effektiv faiz dərəcəsi maliyyə aləti üçün nəzərdə tutulan dəyişkən faiz dərəcəsi üzrə kredit spreadini əks etdirən mükafatlar və ya diskont və yaxud bazar qiymətlərindən asılı olaraq müəyyən edilməyən digər dəyişkən amillər istisna olmaqla, faiz dərəcələrinin növbəti dəyişdirilmə tarixinə qədər dəyişkən faizli alətlər üzrə pul vəsaitlərinin hərəkətini diskont etmək üçün istifadə edilir. Belə mükafatlar və ya diskontlar maliyyə alətinin gözlənilən tədavül müddəti ərzində amortizasiya edilir. Diskont dəyərinin hesablanmasına müqavilə tərəfləri arasında ödənilmiş və ya alınmış effektiv faiz dərəcəsinin tərkib hissəsini təşkil edən bütün komissiyalar daxildir.

Maliyyə alətlərinin ilkin tanınması. FVTPL kateqoriyasında ölçülən maliyyə alətləri ilkin olaraq ədalətli dəyərle tanınır. Bütün digər maliyyə alətləri əməliyyat xərcləri də daxil olmaqla, ilkin olaraq ədalətli dəyərle tanınır. İlkin tanınma zamanı ədalətli dəyər ən yaxşı olaraq əməliyyat qiyməti ilə təsdiqlənir. İlkin tanınma zamanı gəlir və ya zərər yalnız ədalətli dəyər ilə əməliyyat qiyməti arasında fərq olduqda qeydə alınır. Əməliyyat qiyməti eyni maliyyə aləti ilə aparılan digər müşahidə oluna bilən cari bazar əməliyyatları və ya əsas məlumat kimi yalnız müşahidə edilə bilən bazarların məlumatlarını istifadə edən qiymətləndirmə modeli ilə təsdiqlənir. İlkin tanınmadan sonra amortizasiya olunmuş dəyərle qiymətləndirilən maliyyə aktivləri üzrə gözlənilən kredit zərərləri üçün ehtiyat tanınır.

Maliyyə aktivlərinin təsnifləşdirilməsi və sonrakı dövrdə qiymətləndirilməsi. Cəmiyyət maliyyə aktivlərini amortizasiya olunmuş dəyərle təsnifləşdirir və ölçür. Borc maliyyə aktivlərinin təsnifləşdirilməsi və sonrakı dövrdə ölçülməsi: (i) müvafiq aktivlər portfelinin idarə olunması üçün Cəmiyyətin biznes modelindən və (ii) aktiv üzrə pul axınlarının xüsusiyyətindən asılıdır.

Biznes model Cəmiyyətin pul axınları əldə etməsi məqsədilə aktivlərin idarə edilməsi üçün istifadə etdiyi metodu əks etdirir. Cəmiyyətin məqsədi aktivlərdən yalnız müqavilə üzrə pul axınlarını əldə etməkdir ("müqavilə üzrə pul axınlarının əldə edilməsi üçün aktivin saxlanması").

Biznes modelin məqsədi müqavilə üzrə pul axınlarının əldə edilməsi olduqda, Cəmiyyət pul axınlarının yalnız əsas borc və faiz ödənişlərindən ibarət olub-olmadığını (SPPI təhlili) qiymətləndirir. SPPI təhlili aktivin ilkin tanınması zamanı həyata keçirilir və sonradan yenidən qiymətləndirilmir. Hazırda Cəmiyyətin FTPL və ya FVOCI kateqoriyasında qiymətləndirilən maliyyə aktivləri yoxdur.

Maliyyə aktivlərinin yenidən təsnifləşdirilməsi. Maliyyə aktivlərinin idarə edilməsi üzrə biznes model tam dəyişdirildikdə bütün maliyyə alətləri yenidən təsnifləşdirilir. Aktivlərin yenidən təsnifləşdirilməsi perspektiv qaydada – biznes modeldəki dəyişiklikdən sonrakı ilk hesabat dövrünün əvvəlindən tətbiq edilir. Cəmiyyət cari və müqayisəli dövr ərzində öz biznes modelini dəyişdirməmiş və maliyyə aktivlərini yenidən təsnifləşdirməmişdir.

3 Əsas uçot siyasəti (davamı)

Maliyyə aktivlərinin dəyərsizləşməsi: gözlənilən kredit zərərləri üzrə ehtiyat. Cəmiyyət amortizasiya olunmuş dəyərlə ölçülən borc alətləri üzrə gözlənilən kredit zərərlərini (ECL) proqnozlar əsasında qiymətləndirir. Cəmiyyət hər bir hesabat tarixində gözlənilən kredit zərərlərini qiymətləndirir və kreditlərin dəyərsizləşməsi üzrə ehtiyatı tanıyır. Gözlənilən kredit zərərlərinin qiymətləndirilməsi aşağıdakıları özündə ehs etdirir: (i) bir sıra mümkün nəticələrin qiymətləndirilməsi yolu ilə müəyyən edilmiş obyektiv və ehtimal ilə ölçülmüş məbləğ, (ii) pulun zaman dəyəri və (iii) hesabat tarixində keçmiş hadisələr, cari şərtlər və proqnozlaşdırılan gələcək iqtisadi vəziyyət haqqında artıq xərc çəkmədən və ya çalışmadan əldə edilə bilən əsaslandırılmış və təsdiqlənmiş məlumat.

Amortizasiya olunmuş dəyərlə ölçülən borc alətləri gözlənilən kredit zərərləri üzrə ehtiyat çıxılmaqla, maliyyə vəziyyəti haqqında hesabatda göstərilir.

Cəmiyyət gözlənilən kredit zərərlərinin qiymətləndirilməsi üçün BMHS 9-da nəzərdə tutulan sadələşdirilmiş yanaşma tətbiq edir. Bu yanaşma bütün ticarət debitor borcları üçün bütöv müddət üzrə gözlənilən kredit zərərləri ehtiyatını nəzərdə tutur. Gözlənilən kredit zərərlərinin qiymətləndirilməsi üçün ticarət debitor borcları kredit riskinin ümumi xüsusiyyətlərinə və vaxtı keçmiş günlərin sayına əsasən qruplaşdırılmışdır.

Gözlənilən kredit zərərlərinin səviyyəsi müvafiq olaraq 31 dekabr 2018 və ya 1 yanvar 2018-ci il tarixinə qədər 36 ay ərzində həyata keçirilən satışlar üzrə ödəniş cədvəllərinə və bu dövr ərzində yaranmış əvvəlki dövrün kredit zərərlərinə əsaslanır. Əvvəlki dövrlər üçün kredit zərərlərinin səviyyəsinə müştərilərin debitor borclarını qaytarmaq imkanına təsir edən makroiqtisadi amillərə dair mövcud və gələcək məlumatları nəzərə alaraq düzəliş edilir. ECL-in hesablanma nəticələri və maliyyə alətlərinin mərhələlər üzrə təsnifatı haqqında ətraflı məlumat Qeyd 26-da göstərilir.

Maliyyə aktivlərinin tanınmasının dayandırılması. Cəmiyyət aşağıdakı hallarda maliyyə aktivlərinin tanınmasını dayandırır: (i) aktivlər geri alındıqda və ya bu aktivlərlə bağlı pul vəsaitlərinin hərəkəti üzrə hüquqların müddəti başa çatdıqda və ya (ii) Cəmiyyət həmin aktivlərin mülkiyyət hüququ ilə əlaqədar bütün risk və faydaları əsas etibarilə başqa tərəfə ötürdükdə və ya (iii) Cəmiyyət bu aktivlərin mülkiyyət hüququ ilə əlaqədar bütün risk və faydaları əsas etibarilə ötürmədikdə və ya saxlamadıqda və həmin aktivlər üzrə nəzarət hüququnu özündə saxlamadıqda. Qarşı tərəf satışa məhdudiyetlər qoymadan aktiv tam olaraq əlaqəli olmayan üçüncü tərəfə satmaq imkanına malik olmadıqda nəzarəti özündə saxlayır.

Qeyri-maliyyə aktivlərinin dəyərsizləşməsi. Qeyri-müəyyən istifadə müddəti olan və ya istifadəyə hazır olmayan qeyri-maddi aktivlər üzrə amortizasiya hesablanmır və belə aktivlər hər il dəyərsizləşməyə görə təhlil edilir. Amortizasiya hesablanan əsas vəsaitlər və qeyri-maddi aktivlər balans dəyərinin bərpa edilə bilmədiyini göstərən hadisə və ya şərait dəyişiklikləri baş verdikdə dəyərsizləşməyə görə təhlil edilir. Dəyərsizləşmə zərəri aktivin balans dəyərinin onun bərpa edilə bilən dəyərindən artıq olan məbləğdə tanınır. Aktivin bərpa edilə bilən dəyəri onun ədalətli dəyəri və satış üzrə məsrəfləri çıxılmaqla istifadə dəyərindən daha yüksək olan dəyəridir.

Dəyərsizləşməni müəyyən etmək üçün aktivlər əhəmiyyətli dərəcədə sərbəst pul vəsaitləri yaradan ən kiçik aktivlər (pul vəsaiti yaradan vahidlər) üzrə qruplaşdırılır. Qeyri-maliyyə aktivlərinin əvvəlki dövrlərdə dəyərsizləşməsinin bərpa olunma ehtimalı hər bir hesabat tarixində təhlil edilir.

Maliyyə öhdəliklərinin qiymətləndirilmə kateqoriyaları. Cəmiyyətin maliyyə öhdəlikləri amortizasiya olunmuş dəyərlə ölçülür və maliyyə vəziyyəti haqqında hesabatda göstərilən "ticarət və digər kreditor borclar", "müştəri hesabları" və "borclardan" ibarətdir.

Maliyyə öhdəliklərinin tanınmasının dayandırılması. Maliyyə öhdəliyinin tanınması öhdəlik icra edildiyi halda dayandırılır (yəni, müqavilədə göstərilən öhdəlik yerinə yetirildikdə, ləğv edildikdə və ya icra müddəti başa çatdıqda).

Qrup ilə onun əvvəlki kreditorları arasında şərtləri əhəmiyyətli dərəcədə fərqli olan borc alətlərinin mübadiləsi, eləcə də mövcud maliyyə öhdəliklərinin şərtlərinin əhəmiyyətli dərəcədə dəyişdirilməsi ilkin maliyyə öhdəliyinin icrası və yeni maliyyə öhdəliyinin tanınması kimi uçota alınır. Şərtlər o halda əhəmiyyətli dərəcədə dəyişmiş hesab olunur ki, alınmış və ilkin effektiv faiz metodu ilə diskontlaşdırılmış bütün ödənilmiş komissiyalar daxil olmaqla, yeni şərtlərə əsasən nağd pul axınlarının diskontlaşdırılmış cari dəyəri ilkin maliyyə öhdəliyi üzrə qalan nağd pul axınlarının diskontlaşdırılmış cari dəyərindən ən azı 10% fərqlənsin. Borc alətlərinin mübadiləsi və ya şərtlərinin dəyişdirilməsi öhdəliyin icrası kimi nəzərə alınarsa, bütün xərclər və ya ödənilmiş komissiyalar öhdəliyin icrası üzrə mənfəət və ya zərərdə tanınır. Borc alətinin mübadiləsi və ya şərtlərinin dəyişdirilməsi öhdəliyin icrası kimi nəzərə alınmadıqda, bütün xərclər və ya ödənilmiş komissiyalar öhdəliyin balans dəyərinə düzəliş kimi əhs etdirilir və modifikasiya edilmiş öhdəliyin qalan müddəti ərzində amortizasiya edilir.

3 Əsas uçot siyasəti (davamı)

Öhdəliklərin icrası ilə nəticələnməyən dəyişikliklər əvvəlki tarixlə məcmu amortizasiyanın hesablanması metodu ilə təxmini göstəricinin dəyişməsi kimi uçota alınır və bu zaman gəlir və ya zərər balans dəyərindəki fərqin iqtisadi mahiyyəti səhmdar ilə kapital əməliyyatlarına aid edilmədiyi təqdirdə mənfəət və ya zərərdə əks etdirilir.

Maliyyə alətlərinin əvəzləşdirilməsi. Maliyyə aktiv və öhdəliklərinin əvəzləşdirilməsi və xalis məbləğin maliyyə vəziyyəti haqqında hesabatda daxil edilməsi tanınmış məbləğlərin əvəzləşdirilməsi üçün qanunvericiliklə müəyyən edilmiş hüququn, eləcə də əvəzləşdirməni aparmaq və ya aktiv realizasiya edərkən müvafiq öhdəliyi də satmaq niyyətinin mövcud olduğu hallarda həyata keçirilə bilər. Belə əvəzləşdirmə hüququ (a) gələcək hadisələrdən asılı olmamalı və (b) aşağıdakı bütün hallarda hüquqi qüvvəyə malik olmalıdır (i) adi fəaliyyət gedişində (ii) defolt halı olduqda və (iii) ödəniş qabiliyyəti olmadıqda və ya müflisləşmə baş verdikdə.

Pul vəsaitləri və onların ekvivalentləri. Pul vəsaitləri və onların ekvivalentlərinə nağd pul, yolda olan pul vəsaitləri, ATM-də olan pul vəsaitləri, eləcə də Mərkəzi Bank və digər banklardakı nostro hesablar daxildir. Pul vəsaitləri və onların ekvivalentləri aşağıdakı səbəblərə görə amortizasiya olunmuş dəyərle qeydə alınır: (i) müqavilə üzrə pul axınlarını əldə etmək məqsədilə saxlanılır və həmin pul axınları yalnız əsas borc və faiz ödənişlərindən ibarətdir, və (ii) FVTPL kateqoriyasında qiymətləndirilmir.

Ticarət və digər debitor borclar. Ticarət və digər debitor borclar ilkin olaraq ədalətli dəyərdə, sonra isə effektiv faiz metodundan istifadə etməklə amortizasiya olunmuş dəyərdə tanınır.

Qabaqcadan ödənişlər. Qabaqcadan ödənişlər dəyərsizləşmə üzrə ehtiyat çıxılmaqla maya dəyərində uçota alınır. Qabaqcadan ödənişə aid olan mal və xidmətlərin bir ildən sonra əldə edilməsi gözlənildikdə və ya qabaqcadan ödəniş, ilkin uçot zamanı uzunmüddətli aktiv kimi təsnifləşdirilən aktivə aid olduqda, qabaqcadan ödəniş uzunmüddətli aktiv kimi təsnifləşdirilir. Aktivlərin alınması üçün qabaqcadan ödənişlər, Cəmiyyətin həmin aktiv üzrə nəzarəti əldə etdiyi halda və həmin aktivlə bağlı gələcək iqtisadi səmərənin Cəmiyyətə daxil olması ehtimal edildikdə, həmin aktivin balans dəyərində köçürülür. Digər qabaqcadan ödənişlər, qabaqcadan ödənişlərə aid olan mal və xidmətlər əldə edildikdə mənfəət və zərər hesabatına silinir. Qabaqcadan ödənişlərə aid olan aktivlər, mal və xidmətlərin əldə edilməyəcəyinə dair əlamət mövcud olduqda, qabaqcadan ödənişin balans dəyəri silinir və müvafiq dəyərsizləşmə üzrə zərər il üzrə mənfəət və zərəre aid edilir.

Ticarət və digər kreditor borclar. Ticarət və digər kreditor borclar qarşı tərəfin müqavilə üzrə öz öhdəliklərini yerinə yetirməsi zamanı hesablanır və ilkin olaraq ədalətli dəyərdə sonra isə effektiv faiz metoduna əsasən amortizasiya olunmuş dəyərdə qeydə alınır.

Borclar. Borclar ilkin olaraq əməliyyat xərcləri çıxılmaqla ədalətli dəyərdə, sonradan isə effektiv faiz metoduna əsasən amortizasiya edilmiş dəyərdə tanınır.

Nizamnamə kapitalı və sair ehtiyatlar. Nizamnamə kapitalı yalnız Cəmiyyətin adı səhmlərindən ibarətdir. Yeni səhmlərin emissiyası ilə birbaşa əlaqəli olan əlavə xərclər kapitalda daxilolmaların azalması kimi (vergi çıxılmaqla) göstərilir. Azərbaycan hökuməti Cəmiyyətin fəaliyyətini maliyyələşdirmək məqsədilə əlavə kapital qoyuluşları həyata keçirir. Həmin vəsaitlər ödəniş tarixində Cəmiyyətin kapitalda dəyişikliklər haqqında hesabatında ədalətli dəyərdə tanınır.

Gəlirlərin tanınması. Gəlirlər Cəmiyyətin gündəlik fəaliyyəti nəticəsində yaranır. Gəlir sövdələşmə qiyməti məbləğində tanınır. Əməliyyat qiyməti vəd verilmiş mallar və ya xidmətlər üzrə nəzarətin alıcıya ötürülməsi müqabilində üçüncü tərəflərin adından alınan məbləğlər istisna olmaqla, Cəmiyyət tərəfindən əldə ediləcəyi gözlənilən ödənişlərdir. Gəlirlər güzəştlər, geri qaytarılmış mallar və əlavə dəyər vergisi çıxılmaqla tanınır.

Malların satışı. Satışlar mallar üzərində nəzarət ötürüldükdə yeni, mallar alıcıya çatdırıldıqda, mallar alıcının tam sərəncamında olduqda və malların alıcı tərəfindən qəbul edilməsinə təsir göstərə biləcək yerinə yetirilməmiş öhdəlik olmadıqda tanınır. Mallar müəyyən yerə çatdırıldıqda, köhnəlmə və itki riski alıcıya keçdikdə və alıcı müqaviləyə uyğun olaraq malları qəbul etdikdə və malların qəbul edilməsinə dair müddəaların qüvvədə olma müddəti başa çatdıqda və ya Cəmiyyət malların qəbul edilməsinə dair bütün meyarların yerinə yetirilməsinə dair obyektiv dəlillərə malik olduqda, mallar çatdırılmış hesab edilir.

Satışlar bazar təcrübəsinə uyğun olaraq avans ödənişi əsasında və ya 30 günlük kredit müddəti ilə həyata keçirildiyinə görə hər hansı maliyyələşdirmə elementi mövcud deyil.

Debitor borcu mallar təchiz edildikdə tanınır. Bu zaman, ödəniş müddətinin başlanması yalnız ödənişdən əvvəl tələb olunduğuna görə ödəniş məcburi hesab edilir.

3 Əsas uçot siyasəti (davamı)

Xidmətlərin satışı. Cəmiyyət sabit qiymətli müqavilələr əsasında xidmətlər göstərir. Xidmətlərin göstərilməsindən əldə edilən gəlirlər xidmətlərin göstərildiyi hesabat dövründə tanınır. Sabit qiymətli müqavilələr üzrə gəlir müştəri tərəfindən xidmətlərin eyni zamanda qəbul edilməsi və istifadəsinə görə hesabat dövrünün sonuna qədər faktiki göstərilmiş xidmətlərin göstəriləcək ümumi xidmətlərə nisbəti kimi tanınır.

Sabit qiymətli müqavilələrdə müştəri sabit qiyməti ödəniş cədvəli əsasında ödəyir. Cəmiyyət tərəfindən göstərilən xidmətlərin dəyəri ödəniş məbləğindən artıq olduqda müqavilə üzrə aktiv tanınır.

Ödənişlərin məbləği göstərilmiş xidmətlərin dəyərindən artıq olduqda, müqavilə üzrə öhdəlik tanınır.

Əməliyyat xərcləri. Əməliyyat xərcləri poçt idarəsi işçilərinin əmək haqları, poçt avadanlıqlarının saxlanması, təchizat və s. kimi Cəmiyyətin fəaliyyəti ilə birbaşa əlaqəli olan xərclərdən ibarətdir və belə xərclər yarandıqı zaman tanınır.

Mənfəət vergisi. Hazırkı maliyyə hesabatlarında mənfəət vergisi qüvvədə olan və ya hesabat dövrünün sonuna qüvvəyə minmiş qanunvericiliyin tələblərinə uyğun olaraq əks etdirilir. Mənfəət vergisi xərci və ya krediti cari və təxirə salınmış mənfəət vergisindən ibarət olub, il üzrə mənfəət və ya zərərdə tanınır. Lakin, həmin və ya başqa dövrdə sair məcmu gəlirdə və ya birbaşa kapitalda tanınan əməliyyatlara aid olan vergilər sair məcmu gəlirdə və ya birbaşa kapitalda tanınır.

Cari vergilər cari və əvvəlki dövrlər üzrə vergiyə cəlb edilən mənfəət və ya zərər ilə əlaqədar vergi orqanlarına ödəniləcək və ya vergi orqanları tərəfindən geri qaytarılacaq məbləği təşkil edir. Vergiyə cəlb edilən mənfəət və ya zərər maliyyə hesabatlarının müvafiq vergi bəyannamələrinin təqdim olunmasından əvvəl təsdiqləndiyi halda təxmini göstəricilərə əsasən hesablanır. Mənfəət vergisindən başqa vergilər əməliyyat xərcləri kimi qeydə alınır.

Təxirə salınmış mənfəət vergisi öhdəlik metodundan istifadə etməklə, aktiv və öhdəliklərin vergi bazası və maliyyə hesabatlarının hazırlanması məqsədləri üçün onların balans dəyəri arasında yaranan keçmiş illərin vergi zərəri və bütün müvəqqəti fərqlər üçün hesablanır. İlkən uçot zamanı istisna hal olaraq, əgər əməliyyat maliyyə mənfəəti və vergiyə cəlb edilən mənfəətə təsir göstərmirsə, aktiv və öhdəliyin ilkən qeydə alınması nəticəsində yaranan müvəqqəti fərqlər üzrə təxirə salınmış vergi hesablanmır (müəssisələrin birləşməsi halları istisna olmaqla). Təxirə salınmış vergi qalıqları qüvvədə olan və ya hesabat dövrünün sonunda qüvvəyə minmiş vergi dərəcələrinə əsasən müvəqqəti fərqlərin qaytarılacağı və ya keçmiş illərdən yığılmış vergi zərərlərinin istifadə ediləcəyi dövrdə tətbiq edilməli vergi dərəcələrindən istifadə etməklə hesablanır.

Gəlirdən çıxılan müvəqqəti fərqlər üzrə təxirə salınmış vergi aktivləri və keçmiş illərin vergi zərərləri müvəqqəti fərqlərin geri qaytarılması, kifayət qədər vergi tutulan gələcək gəlirlərin yaranması və bu gəlirlər üzrə çıxılmaların istifadə edilməsi ehtimalını nəzərə alaraq tanınır.

Təxirə salınmış vergi aktiv və öhdəlikləri cari vergi aktivləri və vergi öhdəliklərinin əvəzləşdirilməsi üçün qanunvericilikdə nəzərdə tutulan hüquq mövcud olduqda, eləcə də təxirə salınmış vergi aktiv və öhdəlikləri vergiyə cəlb edilən eyni və ayrı-ayrı şəxslər tərəfindən eyni vergi orqanına ödənilmiş vergiyə aid olduqda və bu zaman hesablaşmaları əvəzləşdirmə yolu ilə aparmaq niyyəti mövcud olduğu halda əvəzləşdirilə bilər.

Əlavə dəyər vergisi. Satışdan hesablanan əlavə dəyər vergisi aşağıdakılardan daha tez baş verən əməliyyatın tarixində vergi orqanlarına ödənilir: (a) alıcılar tərəfindən borclar ödənildikdə və ya (b) mal və ya xidmətlər alıcılara təqdim olunduqda. Ümumiyyətlə, alışdan hesablanan ƏDV vergi hesab fakturaları təqdim olunduqdan sonra satışdan hesablanmış ƏDV ilə əvəzləşdirilə bilər. Vergi orqanları ƏDV-nin xalis məbləğdə ödənilməsinə icazə verir. Debitor borcların dəyərsizləşməsi üzrə ehtiyat yaradıldıqda, dəyərsizləşmə üzrə ehtiyat debitor borcun ƏDV-si daxil olmaqla ümumi məbləğində qeydə alınır.

Maliyyə gəlirləri və xərcləri. Maliyyə xərclərinə borclar üzrə faiz xərcləri, ehtiyatlar və şərti ödənişlər üzrə diskont dərəcəsinə düzəliş, satıla bilən maliyyə aktivlərinin satışı üzrə zərərlər, öhdəlik kimi təsnifləşdirilmiş imtiyazlı səhmlər üzrə dividendlər, mənfəət və ya zərər vasitəsilə ədalətli dəyerdə qiymətləndirilən maliyyə aktivləri üzrə ədalətli dəyər zərəri və maliyyə aktivlərinin dəyərsizləşməsi üzrə zərərlər (debitor borclarından başqa) daxildir.

Kvalifikasiya olunan aktivlərin əldə olunması, tikintisi və ya istehsalı ilə birbaşa əlaqəli olmayan borclar üzrə məsrəflər effektiv faiz metoduna əsasən mənfəət və zərərdə tanınır. Xarici valyutanın çevrilməsi üzrə gəlir və zərərlər xarici valyuta hərəkətlərinin xalis gəlir və ya zərər mövqeyində olmasından asılı olaraq, xalis maliyyə gəliri və ya maliyyə xərci kimi göstərilir.

3 Əsas uçot siyasəti (davamı)

İşçi heyəti ilə bağlı ödənişlər. Əmək haqları, Azərbaycan Respublikası Dövlət Sosial Müdafiə Fonduna ödənişlər, məzuniyyət və xəstəlik vərəqələri üzrə illik ödənişlər, mükafatlar və pul şəklində olmayan imtiyazlar Cəmiyyətin işçiləri tərəfindən müvafiq xidmətlərin göstərildiyi ildə hesablanır. Cəmiyyətin yerli qanunvericiliklə müəyyən edilmiş haqlar üzrə ödənişlərdən başqa pensiya və analoji ödənişləri həyata keçirmək üçün hər hansı hüquqi və ya işgüzar praktikadan yaranan öhdəliyi yoxdur.

Öhdəliklər və xərclər üzrə ehtiyatlar. Öhdəliklər və xərclər üzrə ehtiyatlara qeyri-müəyyən müddətə və ya məbləğə malik olan qeyri-maliyyə öhdəlikləri daxildir. Cəmiyyət keçmiş hadisələr nəticəsində hüquqi və ya işgüzar praktikadan irəli gələn öhdəliklərə malik olduqda, həmin öhdəliklərin yerinə yetirilməsi üçün Cəmiyyət tərəfindən iqtisadi resursların sərf olunması ehtimalı böyük olduqda və öhdəliklərin məbləği kifayət qədər dəqiq ölçülə bildikdə ehtiyatlar hesablanır. Ehtiyatlar vergidən əvvəlki faiz dərəcəsindən istifadə etməklə, öhdəliyin yerinə yetirilməsi üçün zəruri olan xərclərin cari dəyəri ilə qiymətləndirilir. Vergidən əvvəlki faiz dərəcəsi pulun zaman dəyəri üzrə cari bazar qiymətlərini və öhdəliklərə xas olan riskləri əks etdirir. Vaxtın keçməsinə görə ehtiyatlardakı artım faiz xərcləri kimi tanınır.

Dövlət subsidiyaları. Dövlət subsidiyaları onların alınması və bütün əlavə edilmiş şərtlərə əməl olunmasına dair əsaslı təminat olduqda tanınır və müvafiq olaraq birbaşa kapital və ya gəlir kimi göstərilir.

Şərti öhdəliklər. Şərti öhdəliklər onların satılması üçün iqtisadi resursların sərf olunması ehtimalı böyük olduqda və öhdəliklərin məbləği kifayət qədər dəqiq ölçülə bildikdə maliyyə hesabatlarında tanınır. Şərti aktiv maliyyə hesabatlarında tanınmır, lakin iqtisadi səmərənin daxil olması ehtimal edildikdə maliyyə hesabatlarında açıqlanır.

4 Uçot siyasətinin tətbiqi zamanı əhəmiyyətli ehtimallar və mülahizələr

Cəmiyyət maliyyə hesabatlarında uçota alınan məbləğlərə və aktiv və öhdəliklərin balans dəyərində növbəti maliyyə ili ərzində təsir göstərən ehtimallar və mülahizələr irəli sürür. Həmin ehtimallar və mülahizələr müntəzəm olaraq rəhbərliyin təcrübəsinə və digər amillərə, həmçinin rəhbərliyin fikrincə mövcud şəraitə uyğun olaraq əsaslandırılmış gələcək hadisələr üzrə təxminlərə əsasən təhlil edilir. Uçot siyasətinin tətbiqi zamanı rəhbərlik, həmçinin peşəkar ehtimallar və təxminlər irəli sürür. Maliyyə hesabatlarında əks etdirilən məbləğlərə daha çox təsir göstərən peşəkar mülahizələr və növbəti maliyyə ili ərzində aktiv və öhdəliklərin balans dəyərində əhəmiyyətli düzəlişlərin edilməsinə səbəb olan təxminlərə aşağıdakılar daxildir:

Əsas vəsaitlərin faydalı istifadə müddəti. Əsas vəsaitlərin faydalı istifadə müddətinin müəyyən edilməsi oxşar aktivlər ilə bağlı mövcud təcrübəyə əsasən peşəkar mülahizələr tətbiq etməklə aparılmışdır. Belə aktivlərlə bağlı gələcək iqtisadi faydalar əsasən onların istifadəsi nəticəsində əldə ediləcəkdir. Lakin avadanlığın texniki və kommersiya baxımından köhnəlməsi və aşınması kimi digər amillər bu aktivlərlə bağlı iqtisadi faydaların azaldılmasına gətirib çıxarır. Rəhbərlik aktivlərin cari texniki vəziyyətini və bu aktivlərin Cəmiyyətə iqtisadi fayda gətirəcəyi təxmin edilən dövrü nəzərə alaraq, əsas vəsaitlərin qalan faydalı istifadə müddətini müəyyən edir. Bu zaman aşağıdakı əsas amillər nəzərə alınır: (a) aktivlərin gözlənilən istifadə müddəti; (b) istismar göstəriciləri və texniki xidmət qaydalarından asılı olan gözlənilən fiziki köhnəlmə və aşınma; və (c) bazar şərtlərindəki dəyişikliklər nəticəsində avadanlığın texnoloji və kommersiya baxımından köhnəlməsi və aşınması.

Gözlənilən kredit zərərlərinin qiymətləndirilməsi. Gözlənilən kredit zərərlərinin qiymətləndirilməsi müvafiq metodologiya, modellər və ilkin məlumatlardan istifadə etməklə aparılan əhəmiyyətli hesablamaqdır. Gözlənilən kredit zərərlərinin qiymətləndirilməsi metodologiyasına dair ətraflı məlumat Qeyd 27-də təqdim edilir. Aşağıdakı komponentlər kredit zərərləri üzrə ehtiyata əhəmiyyətli dərəcədə təsir göstərir: defolt, kredit riskinin əhəmiyyətli dərəcədə artması (SICR), defolt ehtimalı (PD), defolta məruz qalan dəyər (EAD), defolt baş verəcəyi halda itirilməsi gözlənilən məbləğ (LGD), eləcə də makroiqtisadi ssenarilər. Cəmiyyət gözlənilən kredit zərərləri üzrə ehtimallar və faktiki kredit zərərləri arasındakı fərqlərin azaldılması məqsədilə modelləri və modellər üzrə məlumatları müntəzəm olaraq təhlil edir və təsdiqləyir.

Təxirə salınmış vergi aktivinin tanınması. Tanınmış təxirə salınmış xalis vergi aktivini vergiyə cəlb olunan gəlirdən gələcək çıxılmalar vasitəsilə əldə olunan mənfəət vergisi məbləğlərindən ibarətdir və maliyyə vəziyyəti haqqında hesabatda qeydə alınır. Təxirə salınmış mənfəət vergisi aktivini müvafiq vergi faydasının realizasiya oluna biləcəyi zaman qeydə alınır. Bu, gələcəkdə bərpa edilməsi gözlənilən müvəqqəti fərqlərdən və çıxılmaların istifadə edilməsi üçün gələcəkdə kifayət qədər vergiyə cəlb edilən mənfəətin mövcudluğundan asılıdır. Vergiyə cəlb olunan gələcək mənfəətin və gələcəkdə yaranması ehtimal edilən vergi faydası məbləğinin müəyyən edilməsi rəhbərlik tərəfindən hazırlanmış ortamüddətli biznes planına və onun ekstrapolyasiya nəticələrinə əsaslanır. Biznes-plan rəhbərliyin şəraitə adekvat olan təxminlərinə əsaslanır.

4 Uçot siyasətinin tətbiqi zamanı əhəmiyyətli ehtimallar və mülahizələr (davamı)

Fəaliyyətin fasiləsizliyi. Rəhbərlik hazırkı maliyyə hesabatlarını fəaliyyətin fasiləsizliyi prinsipinə əsasən hazırlamışdır. Belə bir mülahizə irəli sürərkən rəhbərlik Cəmiyyətin strateji mahiyyətini, cari planlarını, əməliyyat fəaliyyətindən yaranan müsbət nağd pul axınlarını və maliyyə resurslarından istifadəni nəzərə almış, həmçinin makro-iqtisadi dəyişikliklərin Cəmiyyətin fəaliyyətinə təsirini təhlil etmişdir.

5 Yeni və ya yenidən işlənmiş standartların və onlara dair şərhlərin tətbiqi

BMHS 9 "Maliyyə alətləri". Cəmiyyət 1 yanvar 2018-ci il tarixindən BMHS 9 "Maliyyə alətləri" standartını tətbiq etmişdir. Cəmiyyət müqayisəli dövrün rəqəmlərini dəyişdirməmək və standartın ilk tətbiq olunma tarixinə (1 yanvar 2018-ci il) maliyyə aktivləri və öhdəliklərinin balans dəyərində düzəlişləri dövrün əvvəlində bölüşdürülməmiş mənfəətin tərkibində tanımaq yanaşmasını seçmişdir. Müvafiq olaraq, BMHS 7-nin "Maliyyə alətləri: Açıqlamalar" yenidən işlənmiş tələbləri yalnız cari dövrə tətbiq edilmişdir. Müqayisəli dövr üzrə məlumatlar ondan əvvəlki ildə açıqlanan məlumatları təkrarlayır.

Cari dövrdə tətbiq olunan əsas uçotu siyasəti Qeyd 3-də göstərilir. 1 yanvar 2018-ci il tarixinə qədər qəbul edilmiş və müqayisəli məlumatlara tətbiq edilən uçot siyasəti Qeyd 28-də açıqlanır.

Aşağıdakı cədvəldə maliyyə aktivlərinin hər bir növünün balans dəyərinin BMS 39-a uyğun olaraq əvvəlki qiymətləndirmə kateqoriyaları ilə 1 yanvar 2018-ci il tarixindən BMHS 9-a keçidlə əlaqədar tətbiq edilən qiymətləndirmə kateqoriyalarının üzvləşdirilməsi göstərilir:

	Qiymətləndirmə kateqoriyası		BMS 39-a uyğun balans dəyəri - 31 dekabr 2017	BMHS 9-un tətbiqinin təsiri			BMHS 9-a uyğun balans dəyəri - 1 yanvar 2018	
	BMS 39	BMHS 9		Yenidən təsnifləşdirmə		Yenidən qiymətləndirmə		
				Məcburi	Könüllü	Gözlənilən kredit zərərləri		Digər
<i>Azərbaycan manatı ilə</i>								
Pul vəsaitləri və onların ekvivalentləri	Kreditlər və debitor borcları	AC	42,294,239	-	-	-	-	42,294,239
Ticarət və digər debitor borclar	Kreditlər və debitor borcları	AC	12,319,190	-	-	(383,202)	-	11,935,988

BMHS 15 "Müştərilər ilə müqavilələrdən yaranan gəlir". Cəmiyyət BMHS 15-ə keçid üçün sadələşdirilmiş metodu və bu metod üçün nəzərdə tutulmuş praktiki istisnaları tətbiq etmişdir. Cəmiyyət BMHS 15-i retrospektiv qaydada yalnız ilkin tətbiq tarixində (1 yanvar 2018-ci il) icrası tamamlanmamış müqavilələrə tətbiq edir.

BMHS 15-in tətbiqi uçot siyasətində dəyişikliklərə və maliyyə hesabatlarında düzəlişlərin əks etdirilməsinə səbəb olmamışdır.

Aşağıdakı yenidən işlənmiş standartlar 1 yanvar 2018-ci il tarixindən qüvvəyə minmiş, lakin Cəmiyyətə əhəmiyyətli dərəcədə təsir göstərməmişdir:

- BMHS 2-yə dəyişikliklər, Səhm əsasında ödənişlər (20 iyun 2016-cı ildə dərc olunub və 1 yanvar 2018-ci il və ya bu tarixdən sonra başlayan illik dövrlər üçün qüvvəyə minir).
- BMHS 4-ə dəyişikliklər, BMHS 9 "Maliyyə alətləri" və BMHS 4 "Sığorta müqavilələri" standartlarının tətbiqi - (12 sentyabr 2016-cı ildə dərc olunub və yanaşmadan asılı olaraq: müvəqqəti azadolma metodunu seçən müəssisələr üçün 1 yanvar 2018-ci il və ya bu tarixdən sonra başlayan illik dövrlər üçün qüvvəyə minir; birgə tətbiq yanaşmasını seçən müəssisələr üçün müəssisə BMHS 9-u ilk dəfə tətbiq etdiyi ildən qüvvəyə minir).
- 2014-2016-cı illər üzrə BMHS-lərin illik təkmilləşdirilməsi – BMHS 1 və BMS 28-ə dəyişikliklər (8 dekabr 2016-cı ildə dərc olunub və 1 yanvar 2018-ci il və ya bu tarixdən sonra başlayan illik dövrlər üçün qüvvəyə minir).
- BMHŞK 22 – "Xarici valyutada əməliyyatlar və qabaqcadan ödənişlər" (8 dekabr 2016-cı ildə dərc olunub və 1 yanvar 2018-ci il və ya bu tarixdən sonra başlayan illik dövrlər üçün qüvvəyə minir).

5 Yeni və ya yenidən işlənmiş standartların və onlara dair şərhlərin tətbiqi (davamı)

- BMS 40-a dəyişikliklər – “İnvestisiya mülkiyyətinə/mülkiyyətindən köçürmələr (8 dekabr 2016-cı ildə dərc olunub və 1 yanvar 2018-ci il və ya bu tarixdən sonra başlayan illik dövrlər üçün qüvvəyə minir).

6 Yeni uçot qaydaları

1 yanvar 2019-cu il və ya bu tarixdən sonra başlayan illik dövrlər üçün məcburi xarakter daşıyan və Cəmiyyət tərəfindən vaxtından əvvəl tətbiq edilməyən bəzi yeni standartlar və onlara dair şərhlər dərc olunmuşdur.

BMHS 16, “Lizinq” (13 yanvar 2016-cı ildə dərc olunub və 1 yanvar 2019-cu il və ya bu tarixdən sonra başlayan illik dövrlər üçün qüvvəyə minir). Yeni standart lizinqin tanınması, qiymətləndirilməsi, təqdimatı və açıqlanması ilə bağlı prinsipləri müəyyən edir. Bütün lizinq müqavilələri icarənin başladığı tarixdən icarəyə götürənin aktivdən istifadə hüququ, eləcə də müvafiq dövrlər ərzində icarə ödənişləri həyata keçirildiyi halda maliyyələşdirmə əldə etməsinə gətirib çıxarır. Müvafiq olaraq, BMHS 16 lizinqin BMS 17-də nəzərdə tutulduğu kimi əməliyyat və ya fəaliyyət lizinqi kimi təsnifləşdirilməsini ləğv edir və bunun əvəzində icarəyə götürənlər üçün vahid uçot metodu təqdim edir. İcarəyə götürənlər aşağıdakıları tanımalıdır: (a) icarəyə verilən aktivin dəyərinin aşağı olduğu hallar istisna olmaqla, 12 aydan artıq müddəti olan bütün icarə müqavilələrindəki aktiv və öhdəlikləri və (b) mənfəət və ya zərər və sair məcmu gəlir haqqında hesabatda icarəyə verilmiş aktivlərin icarəyə verilmiş öhdəliklər üzrə faizlərdən ayrıca amortizasiyası.

Cəmiyyət əvvəlki dövrün rəqəmlərini dəyişdirmədən, modifikasiya edilmiş retrospektiv üsuldən istifadə etməklə bu standartı məcburi tətbiq tarixindən (1 yanvar 2019-cu il) tətbiq etməyi qərar almışdır.

Daşınmaz əmlakdan istifadə hüququ formasında aktivlər keçid zamanı yeni qaydaların sanki daim tətbiq edildiyi şəkildə qiymətləndirilir. İstifadə hüququ formasında olan digər aktivlər standartın tətbiq edildiyi tarixdə (bütün avanslar və ya hesablanmış xərcləri nəzərə alaraq) lizinq öhdəliyinin məbləğində qiymətləndirilir. Hazırda Cəmiyyət bu dəyişikliklərin onun maliyyə hesabatlarına təsirini qiymətləndirir.

BMHS 17 “Sığorta müqavilələri” (18 may 2017-ci ildə dərc olunub və 1 yanvar 2021-ci il və ya bu tarixdən sonra başlanan illik dövrlər üçün qüvvəyə minir). BMHS 17 şirkətlərə sığorta müqavilələrinin uçotu üzrə mövcud praktikanı tətbiq etməyə icazə verən BMHS 4-ü əvəz edir. BMHS 4-ə əsasən investorlar analoji sığorta şirkətlərində maliyyə nəticələrini müqayisə etmək və üzleştirməkdə çətinlik çəkirdilər. BMHS 17 sığortaçının təkrar sığorta müqavilələri daxil olmaqla, bütün növ sığorta müqavilələrinin uçotu standartının prinsiplərinə əsaslanan yeganə standartdır. Bu standartın tələbinə görə sığorta müqavilələri qrupları (i) müqavilələrin yerinə yetirilməsi üçün nağd pul axınları üzrə mövcud olan bütün məlumatları müşahidə edilə bilən bazar məlumatlarına uyğun olaraq nəzərə alan riskə görə düzəldilmiş gələcək nağd pul axınlarının diskont dəyəri ilə (müqavilələrin yerinə yetirilməsi üzrə nağd pul axınları); (ii) müqavilələr qrupu üzrə bölüşdürülməmiş mənfəəti (müqavilələr üzrə servis marjası) toplamaqla (dəyər öhdəlik olduqda) və ya çıxmaqla (dəyər aktiv olduqda) tanınmalı və qiymətləndirilməlidir. Sığortaçılar sığorta müqavilələri qrupundan yaranan gəliri sığorta proqramını təqdim etdiyi dövr ərzində, eləcə də riskdən azad olduğu halda əks etdirəcəklər. Müqavilələr qrupu üzrə zərər mövcuddursa və ya mövcud olarsa müəssisə dərhal zərəri əks etdirəcək. Cəmiyyət bu dəyişikliklərin onun maliyyə hesabatlarına təsirini gözləmir.

“İnvestor tərəfindən aktivlərin asılı və ya birgə müəssisələrə satılması və ya ötürülməsi” - BMHS 10 və BMS 28-ə dəyişikliklər (11 sentyabr 2014-cü ildə dərc olunub və BMUSŞ tərəfindən müəyyən ediləcək tarixdə və ya bu tarixdən sonra başlayan illik dövrlər üçün qüvvəyə minir). Bu dəyişikliklər investor tərəfindən aktivlərin asılı və ya birgə müəssisələrə satılması və ya ötürülməsi ilə bağlı BMHS 10 və BMS 28-in tələbləri arasındakı uyğunsuzluğu aradan qaldırır. Dəyişikliklərin əsas nəticəsi ondan ibarətdir ki, mənfəət və zərər əməliyyatın biznesə aid olduğu halda tam tanınır. Aktivlər özündə biznesi əks etdirmədikdə, hətta bu aktivlər törəmə müəssisəyə məxsus olsa belə, mənfəət və ya zərərin yalnız bir hissəsi tanınır. Cəmiyyət bu dəyişikliklərin onun maliyyə hesabatlarına təsirini gözləmir.

BMHŞK 23 “Mənfəət vergisinin uçotundan yaranan qeyri-müəyyənlik” (7 iyun 2017-ci ildə dərc olunub və 1 yanvar 2019-cu il və ya bu tarixdən sonra başlayan illik dövrlər üçün qüvvəyə minir). BMS 12 mənfəət vergisinin uçotu ilə bağlı qeyri-müəyyənliyin effektivin əks etdirilməsini deyil, cari və təxirə salınmış vergilərin uçotu qaydalarını göstərir. Bu şərh mənfəət vergisinin uçotu zamanı qeyri-müəyyənlik yarandıqda BMS 12-yə uyğun olaraq tanınma və qiymətləndirmə tələblərinin tətbiqi qaydasını izah edir. Cəmiyyət vergi uçotu ilə bağlı qeyri-müəyyənliyin ayrıca yaxud bir və ya bir neçə qeyri-müəyyənlik halı ilə birlikdə, qeyri-müəyyənliyin həllini daha yaxşı proqnozlaşdırmağa imkan verən yanaşmadan asılı olaraq nəzərdən keçirilməsini müəyyən etməlidir.

6 Yeni uçot qaydaları (davamı)

Cəmiyyət fərz etməlidir ki, vergi orqanları yoxlama hüququ olan məbləğləri yoxlayacaq və yoxlama zamanı müvafiq məlumatlara dair tam biliyə malik olacaqlar. Cəmiyyət vergi orqanının qeyri-müəyyən vergi mülahizəsini qəbul etməsi ehtimalının az olması nəticəsinə gələrsə, qeyri-müəyyənliyin həll olunmasının proqnozlaşdırılması üçün müəssisənin daha uyğun hesab etdiyi üsuldən asılı olaraq, ən münasib məbləğ və ya gözlənilən dəyər istifadə olunaraq, bu qeyri-müəyyənliyin təsiri vergiyə cəlb olunan müvafiq mənfəət və zərərin, vergi bazaları, istifadə edilməmiş vergi zərərləri, istifadə edilməmiş vergi güzəştləri və ya vergi dərəcələrinin müəyyənləşdirilməsi zamanı əks etdiriləcək. Cəmiyyət faktlar və şəraitdəki dəyişikliyin və yaxud Şərh ilə tələb edilən mülahizələrə və təxminlərə təsir göstərən yeni məlumatların effektivliyi uçot təxminlərində dəyişiklik kimi əks etdirəcək.

Faktlar və şəraitlər yaxud mülahizələrin və ya təxminlərin yenidən qiymətləndirilməsinə səbəb ola bilən yeni məlumatlarda dəyişikliklərə dair nümunələrə aşağıdakılar daxil olmaqla, lakin bunlarla məhdudlaşmamaqla, vergi orqanları tərəfindən aparılan yoxlamalar və ya hərəkətlər, vergi orqanları tərəfindən müəyyən edilən qaydalarda dəyişikliklər və ya mənfəət vergisinin uçotu üzrə konkret məsələnin yoxlanılması və ya təkrar yoxlanılması üçün vergi orqanlarının hüquqlarının qüvvədə olma müddətinin başa çatması daxildir. Vergi orqanlarının vergi uçotu ilə bağlı hər hansı məsələyə dair ayrıca bir qərarla razılığının və ya fikir ayrılığının olmaması Şərh ilə tələb olunan mülahizələrə və təxminlərə təsir edən faktlar və şəraitdə yaxud yeni məlumatlarda dəyişiklikləri nəzərdə tutmur. Cəmiyyət bu dəyişikliklərin onun maliyyə hesabatlarına təsirini gözləmir.

BMS 28-ə dəyişikliklər “Asılı və birgə müəssisələrdə uzunmüddətli iştirak payları” (12 oktyabr 2017-ci ildə dərc olunub və 1 yanvar 2019-cu il və ya bu tarixdən sonra başlanan illik dövrlər üçün qüvvəyə minir). Bu dəyişikliklərə əsasən hesabat verən müəssisələr BMHS 9-u investisiya obyektində iştirak payı metodu ilə hesablanan xalis investisiyanın bir hissəsini təşkil edən uzunmüddətli kreditlərə, imtiyazlı səhmlərə və oxşar alətlərə tətbiq etməlidir. Bu yanaşma həmin investisiya obyektinin payına düşən zərərlərin investorun adı səhmlərdəki iştirak payının balans dəyərindən artıq olan hissəsi çıxılmazdan əvvəl tətbiq olunmalıdır. Hazırda Cəmiyyət bu dəyişikliklərin onun maliyyə hesabatlarına təsirini qiymətləndirir.

2015-2017-ci illər üzrə BMHS-lərin təkmilləşdirilməsi - BMHS 3, BMHS 11, BMS 12 və BMS 23-ə dəyişikliklər (12 dekabr 2017-ci ildə dərc olunub və 1 yanvar 2019-cu il və ya bu tarixdən sonra başlanan illik dövrlər üçün qüvvəyə minir). Bu xüsusi dəyişikliklər dörd standartı əhatə edir. BMHS 3 üzrə düzəlişlərə əsasən alıcı birgə əməliyyatda əvvəllər ona məxsus olan iştirak payını biznes üzrərində nəzarəti əldə etdikdə yenidən qiymətləndirməlidir. BMHS 11-ə edilmiş düzəlişə əsasən investor asılı müəssisə birgə müəssisəyə çevrildikdə və ya çevrilmədikdə tətbiq edilən mövcud tələblərdə olduğu kimi, əvvəllər ona məxsus olan iştirak payını birgə əməliyyat üzərində nəzarət əldə etdikdə yenidən qiymətləndirməməlidir. BMS 12-yə edilmiş düzəlişə əsasən müəssisə mənfəət vergisi üzrə dividendlərin elan edilməsi və ödənilməsi nəticələrini o, müvafiq bölüşdürülən mənfəət yaratmış əməliyyatları və ya hadisələri tanıdıqda (məsələn, mənfəət və ya zərər və ya sair məcmu gəlirlərin tərkibində) uçota alır. Artıq aydın olduğu kimi, bu tələb yalnız vergi nəticələri bölüşdürülən və ya bölüşdürülməyən mənfəət üzrə müxtəlif vergi dərəcələrinin dəyişməsi nəticəsi ilə bağlı olduğu hallarda deyil, həmçinin səhmdar kapitalı kimi təsnifləşdirilən maliyyə alətləri üzrə ödənişlər mənfəətin bölüşdürülməsini əks etdirdiyi bütün hallarda tətbiq edilir. BMS 23-ə edilmiş düzəlişlərə xüsusi olaraq müəyyən aktivin maliyyələşdirilməsi üçün əldə edilmiş kreditlər və borcların həmin aktivin əhəmiyyətli dərəcədə tamamlanmasına qədər kapitallaşdırma üçün icazə verilən ümumi borclar üzrə xərclərdən çıxılmasına dair aydın təlimat daxil edilmişdir. Hazırda Cəmiyyət bu dəyişikliklərin onun maliyyə hesabatlarına təsirini qiymətləndirir.

BMS 19-a dəyişikliklər “Pensiya planının dəyişdirilməsi, azaldılması və tənzimlənməsi” (7 fevral 2018-ci ildə dərc olunub və 1 yanvar 2019-cu il və ya bu tarixdən sonra başlanan illik dövrlər üçün qüvvəyə minir). Bu düzəlişlər müəyyən edilmiş ödənişlər üzrə pensiya planında dəyişikliklər baş verdikdə pensiya xərclərinin müəyyən edilməsi qaydasını əks etdirir. Pensiya planına düzəliş edildikdə (dəyişiklik, azalma və tənzimlənmə) BMS 19-un tələblərinə əsasən müəyyən edilmiş ödənişlər üzrə xalis öhdəlik və ya aktiv yenidən qiymətləndirilməlidir. Bu düzəlişlər cari dövr üzrə xidmət xərclərini və pensiya planı dəyişdikdən sonrakı hesabat dövrünün qalan hissəsi üzrə xalis faizləri müəyyən etmək üçün həmin yenidən qiymətləndirmə ilə bağlı yeni fərziyyələrin istifadəsini tələb edir. Bu düzəlişlərdən əvvəl, BMS 19-da pensiya planı dəyişdikdən sonrakı dövr üzrə qeyd olunan xərclərin müəyyən edilməsi qaydası göstərilirdi. Yeni fərziyyələrin istifadə edilməsi tələbinin maliyyə hesabatlarının istifadəçilərini faydalı məlumatla təmin edəcəyi gözlənilir. Cəmiyyət bu dəyişikliklərin onun maliyyə hesabatlarına təsirini gözləmir.

6 Yeni uçot qaydaları (davamı)

Maliyyə hesabatlarının hazırlanması və təqdim olunması üzrə Konseptual Əsaslara Düzəlişlər (29 mart 2018-ci ildə dərc olunub və 1 yanvar 2020-ci il və ya bu tarixdən sonra başlanan illik dövrlər üçün qüvvəyə minir). Yenidən işlənmiş Konseptual Əsaslara qiymətləndirməyə dair yeni bölmə, hesabatlarda maliyyə nəticələrinin əks etdirilməsinə dair tövsiyələr, təkmilləşdirilmiş anlayışlar və tövsiyələr (xüsusilə, öhdəliklər ilə bağlı anlayış) və maliyyə hesabatlarının hazırlanmasında idarəetmə rolu, ehtiyatlılıq və qiymətləndirmə ilə bağlı qeyri-müəyyənlik kimi mühüm məsələlərin izahı daxildir.

BMHS 3-ə dəyişikliklər "Biznes anlayışı" (22 oktyabr 2018-ci ildə dərc olunub və 1 yanvar 2020-ci il və ya bu tarixdən sonra başlanan illik hesabat dövrünün əvvəlindən həyata keçirilən satınalmalar üçün qüvvəyə minir). Bu dəyişikliklər biznes anlayışını dəyişdirir. Biznes resurslardan və birlikdə nəticə yaratmaq imkanı formalaşdıran əsas proseslərdən ibarətdir. Yeni təlimat erkən inkişaf mərhələsində olan və nəticə əldə etməyən şirkətlər də daxil olmaqla, resursların və əsas prosesin mövcudluğunu müəyyən etməyə imkan verən sistemi özündə əks etdirir. Müəssisənin biznes hesab edilməsi üçün heç bir nəticə olmadıqda, müəşəkkil işçi qüvvəsi olmalıdır. "Nəticə" anlayışı müştərilərə təqdim edilən mallara və göstərilən xidmətlərə, eləcə də investisiya gəlirləri və digər gəlirlərin yaradılmasına diqqəti yönəltmək, xərclərin və digər iqtisadi faydaların azaldılması şəklində nəticələri nəzərə almamaq üçün məhdudlaşdırılmışdır. Bundan əlavə, bazar iştirakçılarının çatışmayan elementləri əvəz etməsi və ya əldə edilmiş biznesi və aktivləri inteqrasiya etməsi imkanının qiymətləndirilməsi artıq tələb olunmur. Cəmiyyət "konsentrasiya testi" tətbiq edə bilər. Əldə edilmiş ümumi aktivlərin ədalətli dəyəri bütövlükdə praktiki olaraq vahid aktiv (yaxud oxşar aktivlər qrupu) şəklində konsentrasiya edildiyi halda, əldə edilmiş aktivlər biznes hesab edilməyəcəkdir. Cəmiyyət bu dəyişikliklərin onun maliyyə hesabatlarına təsirini gözləmir.

BMS 1 və BMS 8-ə dəyişikliklər "Əhəmiyyətlilik anlayışı" (31 oktyabr 2018-ci ildə dərc olunub və 1 yanvar 2020-ci il və ya bu tarixdən sonra başlanan illik dövrlər üçün qüvvəyə minir). Bu dəyişikliklər bundan əvvəlki BMHS standartlarında qeyd olunan anlayışa dair tövsiyələri əlavə etməklə, əhəmiyyətlilik anlayışı və onun tətbiq olunma qaydasını izah edir. Bundan əlavə, həmin anlayışın izahı təkmilləşdirilmişdir. Dəyişikliklər, həmçinin əhəmiyyətlilik anlayışının bütün BMHS standartlarında uyğun şəkildə istifadəsini təmin edir. Məlumat o halda əhəmiyyətli hesab olunur ki, onun ümumi təyinatlı maliyyə hesabatlarında təqdim edilməməsi, təhrif olunması və ya anlaşılıqlığının çətinləşdirilməsinin əsas istifadəçilərin xüsusi olaraq hesabat verən müəssisəyə aid olan maliyyə məlumatları əsasında qəbul etdikləri qərarlara təsir etmə ehtimalı əsaslandırılmış şəkildə gözlənilsin. Hazırda Cəmiyyət bu dəyişikliklərin onun maliyyə hesabatlarına təsirini qiymətləndirir.

Yuxarıda başqa cür nəzərdə tutulmadığı hallarda, yeni standartlar və şərhlərin Cəmiyyətin maliyyə hesabatlarına əhəmiyyətli dərəcədə təsiri gözlənilmir.

Azərpoçt Məhdud Məsuliyyətli Cəmiyyəti
31 dekabr 2018-ci il tarixinə maliyyə hesabatları üzrə qeydlər

7 Əsas vəsaitlər

Azərbaycan manatı ilə	Binalar	Kompyuter və avadanlıqlar	Mebel və digər avadanlıqlar	Neqliyyat vasitələri	Sair	Başlatılmamış tikililər	Cəmi
1 yanvar 2017-ci il tarixinə ilkin dəyər	53,988,452	14,398,716	7,342,930	4,701,292	108,534	708,141	81,248,065
Yığılmış amortizasiya və dəyersizləşmə	(11,870,288)	(7,537,539)	(4,249,214)	(2,892,034)	(66,270)	-	(26,615,345)
1 yanvar 2017-ci il tarixinə balans dəyəri	42,118,164	6,861,177	3,093,716	1,809,258	42,264	708,141	54,632,720
Əlavələr	2,155,591	1,932,400	550,677	1,044,631	-	369,681	6,052,980
Köçürmələr	512,879	-	-	-	-	(512,879)	-
Sililmələr	(10,373)	(205,458)	(190,147)	(21,196)	(3,317)	-	(430,491)
Amortizasiya xərci	(3,022,658)	(1,688,734)	(881,745)	(510,735)	(17,414)	-	(6,121,286)
Sililmiş aktivlər üzrə yığılmış amortizasiya	10,373	205,458	190,147	21,196	3,317	-	430,491
31 dekabr 2017-ci il tarixinə balans dəyəri	41,763,976	7,104,843	2,762,648	2,343,154	24,850	564,943	54,564,414
31 dekabr 2017-ci il tarixinə ilkin dəyər	56,646,549	16,125,658	7,703,460	5,724,727	105,217	564,943	86,870,554
Yığılmış amortizasiya və dəyersizləşmə	(14,882,573)	(9,020,815)	(4,940,812)	(3,381,573)	(80,367)	-	(32,306,140)
31 dekabr 2017-ci il tarixinə balans dəyəri	41,763,976	7,104,843	2,762,648	2,343,154	24,850	564,943	54,564,414
Əlavələr	1,237,296	1,241,745	218,513	1,350,414	9,814	459,952	4,517,734
Köçürmələr	220,403	-	-	-	-	(220,403)	-
Sililmələr	(165,285)	(144,713)	(141,386)	(123,968)	-	-	(575,352)
Amortizasiya xərci	(3,059,996)	(1,837,923)	(625,197)	(757,474)	(7,912)	-	(6,288,502)
Mənfeət və ya zərəre silinmiş dəyersizləşmə xərci	(154,353)	(33,155)	(93,154)	-	-	-	(280,662)
Sililmiş aktivlər üzrə yığılmış amortizasiya və dəyersizləşmə	164,748	144,713	135,017	42,064	-	-	486,542
31 dekabr 2018-ci il tarixinə balans dəyəri	40,006,789	6,475,510	2,256,441	2,854,190	26,752	804,492	52,424,174
31 dekabr 2018-ci il tarixinə ilkin dəyər	57,784,610	17,189,535	7,687,433	6,951,173	115,031	804,492	90,532,274
Yığılmış amortizasiya və dəyersizləşmə	(17,777,821)	(10,714,025)	(5,430,992)	(4,096,983)	(88,279)	-	(38,108,100)
31 dekabr 2018-ci il tarixinə balans dəyəri	40,006,789	6,475,510	2,256,441	2,854,190	26,752	804,492	52,424,174

7 Əsas vəsaitlər (davamı)

Başa çatdırılmamış tikililər respublikanın bir neçə şəhərində poçt şöbələrinin inzibati binalarının tikintisinə çəkilmiş xərcləri əks etdirir. Tikinti işləri tamamlandıqdan sonra həmin aktivlər binalar kateqoriyasına köçürülür.

Əsas vəsaitlərin illik dəyersizləşməsinin qiymətləndirilməsi nəticəsində 280,662 AZN məbləğində dəyersizləşmə zərəri tanınmışdır. Bu məbləğ tam olaraq mənfəət və ya zərər və sair məcmu gəlir haqqında hesabatda əməliyyat xərclərinin tərkibində göstərilmişdir (Qeyd 21).

8 Qeyri-maddi aktivlər

<i>Azərbaycan manatı ilə</i>	Proqram təminatı üzrə lisensiyalar
1 yanvar 2017-ci il tarixinə ilkin dəyər	3,948,162
Yığılmış amortizasiya	(2,158,279)
1 yanvar 2017-ci il tarixinə balans dəyəri	1,789,883
Əlavələr	92,642
Silinmələr	(350)
Amortizasiya xərci	(310,001)
31 dekabr 2017-ci il tarixinə balans dəyəri	1,572,174
31 dekabr 2017-ci il tarixinə ilkin dəyər	4,040,454
Yığılmış amortizasiya	(2,468,280)
31 dekabr 2017-ci il tarixinə balans dəyəri	1,572,174
Əlavələr	17,976
Silinmələr	(28,236)
Amortizasiya xərci	(403,323)
Silinmiş aktivlər üzrə yığılmış amortizasiya	28,236
31 dekabr 2018-ci il tarixinə balans dəyəri	1,186,827
31 dekabr 2018-ci il tarixinə ilkin dəyər	4,030,194
Yığılmış amortizasiya	(2,843,367)
31 dekabr 2018-ci il tarixinə balans dəyəri	1,186,827

9 Uzunmüddətli aktivlər üzrə qabaqcadan ödənişlər

Uzunmüddətli aktivlər üzrə qabaqcadan ödənişlər əsas vəsaitlər və qeyri-maddi aktivlərin satın alınması üçün təchizatçılara ödənilmiş 862,921 AZN (2017: 961,171 AZN) məbləğində avansları əks etdirir.

10 Mənfəət vergisi

(a) Mənfəət vergisi komponentləri

Mənfəət və ya zərərdə tanınmış mənfəət vergisi gəliri aşağıdakı komponentlərdən ibarətdir:

<i>Azərbaycan manatı ilə</i>	2018	2017
Cari vergi xərci	126,430	-
Təxirə salınmış vergi gəliri	(173,648)	-
İl üzrə mənfəət vergisi gəliri	(47,218)	-

BMHS və Azərbaycan Respublikasının yerli vergi qanunvericiliyi arasındakı fərqlər nəticəsində maliyyə hesabatlarının hazırlanması və mənfəət vergisinin hesablanması məqsədilə aktiv və öhdəliklərin balans dəyəri arasında müvəqqəti fərqlər əmələ gəlir. Mənfəət və ya zərərdə (xərcə)/gəlirə yazılmış bu müvəqqəti fərqlər üzrə hərəkətlərin vergi effekti ticarət və digər debitor borclar üzrə 140,158 AZN, qeyri-maddi aktivlər üzrə 41,318 AZN və ticarət və digər kreditör borclar üzrə (7,828) AZN təşkil edir. 2017-ci ildə təxirə salınmış vergi aktivləri və ya öhdəliyi tanınmamışdır.

(b) Mənfəət vergisi gəliri/(xərci) ilə mənfəət və ya zərərin qanunvericiliklə müəyyən edilmiş müvafiq vergi dərəcəsinə olan hasilinin üzvləşdirilməsi

Cəmiyyətə tətbiq edilən mənfəət vergisi dərəcəsi 20% təşkil etmişdir. Gözlənilən və faktiki tətbiq edilən vergi xərclərinin üzvləşdirilməsi aşağıda göstərilir:

<i>Azərbaycan manatı ilə</i>	2018	2017
Vergidən əvvəlki (zərrer)/mənfəət	(1,203,060)	2,951,825
Qanunvericiliklə müəyyən edilmiş 20% dərəcə ilə hesablanmalı olan vergi xərci:	(240,612)	590,365
Gəlirdən çıxılmayan xərclər	357,495	577,145
Keçmiş illərin tanınmamış zərərinin istifadəsi	(164,101)	(1,386,960)
Tanınmamış potensial təxirə salınmış vergi aktivləri	-	219,450
İl üzrə mənfəət vergisi gəliri	(47,218)	-

(c) Keçmiş illərin zərəri

Cəmiyyətin keçmiş illərin istifadə olunmamış zərəri ilə bağlı tanınmamış təxirə salınmış vergi aktivləri yaranmamışdır (2017: 164,101 AZN).

11 Mal-material ehtiyatları

<i>Azərbaycan manatı ilə</i>	2018	2017
Satış üçün nəzərdə tutulan digər məhsullar	528,001	248,686
Xammal və materiallar	1,238,200	959,625
Cəmi mal-material ehtiyatları	1,766,201	1,208,311

12 Ticarət və digər debitor borclar

<i>Azərbaycan manatı ilə</i>	2018	2017
Ticarət debitor borcları	13,863,665	12,765,919
Sair maliyyə debitor borcları	122,961	174,715
Kredit zərərləri üzrə ehtiyat/dəyersizləşmə çıxılmaqla	(1,442,222)	(621,444)
Ticarət və digər debitor borclara daxil olan cəmi maliyyə aktivləri	12,544,404	12,319,190
Sair debitor borclar	575,484	344,530
Qabaqcadan ödənişlər	651,778	1,676
Millikart ilə hesablaşmalar	83,825	860,557
Əvəzləşdirilə bilən ƏDV	942,896	1,008,454
Cəmi ticarət və digər debitor borclar	14,798,387	14,534,407

Dəyersizləşmə üzrə ehtiyat çıxılmaqla, ticarət debitor borclarının 6,098 min AZN-lik hissəsi (2017: 5,531 min AZN) xarici valyutada ifadə edilmişdir.

Sair qeyri-maliyyə debitor borcları 60,599 AZN məbləğində dəyersizləşmə üzrə ehtiyat çıxılmaqla göstərilmişdir.

Əvəzləşdirilə bilən ƏDV balans tarixinə ödənilməyən alışlar üzrə hesablanır. Əvəzləşdirilə bilən ƏDV xidmətlərin dəyəri ödənildikdən sonra satışdan yaranan ƏDV öhdəliyi ilə əvəzləşdirilir.

Cəmiyyət gözlənilən kredit zərərlərinin qiymətləndirilməsi üçün BMHS 9-da nəzərdə tutulan sadələşdirilmiş yanaşma tətbiq edir. Bu yanaşma bütün ticarət debitor borcları üçün bütöv müddət üzrə gözlənilən kredit zərərləri ehtiyatını nəzərdə tutur.

Gözlənilən kredit zərərlərinin qiymətləndirilməsi üçün ticarət və digər debitor borclar kredit riskinin ümumi xüsusiyyətlərinə və vaxtı keçmiş günlərin sayına əsasən qruplaşdırılmışdır.

Gözlənilən kredit zərərlərinin səviyyəsi müvafiq olaraq 31 dekabr 2018-ci il tarixinə qədər 36 ay ərzində həyata keçirilən satışlar üzrə ödəniş cədvəllərinə və bu dövr ərzində yaranmış əvvəlki dövrün kredit zərərlərinə əsaslanır.

Müştərilərin müqavilə üzrə öhdəliklərinin qısamüddətli olması və düzəlişlərin təsirinin əhəmiyyətsiz olmasına görə Cəmiyyət makroiqtisadi amillərə dair mövcud və gələcək məlumatlara əsasən əvvəlki dövrlər üzrə kredit zərərlərinin səviyyəsinə düzəliş etməmişdir.

Azərpoçt Məhdud Məsuliyyətli Cəmiyyəti
31 dekabr 2018-ci il tarixinə maliyyə hesabatları üzrə qeydlər

12 Ticarət və digər debitor borclar (davamı)

Ticarət və digər debitor borclar üzrə zərər üçün ehtiyat aşağıdakı ehtiyat matrisinə uyğun olaraq müəyyən edilir. Ehtiyat matrisi aktivin gecikdirildiyi günlərin sayına əsaslanır:

<i>Ümumi dəyərin %-i nisbətində</i>	Zərər səviyyəsi	Ümumi balans dəyəri	Bütöv müddət üçün gözlənilən kredit zərərləri
Ticarət debitor borcları			
- qısamüddətli	2%	11,300,180	278,045
- ödənişi 30 gündən az gecikdirilmiş	32%	408,267	132,502
- ödənişi 30 - 90 gün gecikdirilmiş	49%	1,203,843	332,039
- ödənişi 91 - 180 gün gecikdirilmiş	65%	657,378	424,337
- ödənişi 181 - 360 gün gecikdirilmiş	65%	52,744	34,046
- ödənişi 360 gündən çox gecikdirilmiş	100%	241,253	241,253
Cəmi ticarət debitor borcları (ümumi balans dəyəri)		13,863,665	
Kredit zərərləri üzrə ehtiyat		(1,442,222)	
Müştərilər ilə müqavilələrdən yaranan cəmi ticarət debitor borcları (balans dəyəri)		12,421,443	

Hesabat dövrünün əvvəli və sonu arasındakı müddətdə sadələşdirilmiş ECL modelinə əsasən ticarət və digər debitor borcları üzrə kredit zərərləri üçün ehtiyatda dəyişikliklər aşağıdakı cədvəldə göstərilir:

<i>Azərbaycan manatı ilə</i>	Kredit zərərləri üzrə ehtiyat
31 dekabr 2017-ci il tarixinə qalıq - BMS 39-a uyğun hesablanmış	(621,444)
Dövrün əvvəlinə bölüşdürülməmiş mənfəətə düzəliş edilmiş məbləğlər	(383,202)
1 yanvar 2018-ci il tarixinə qalıq - BMHS 9-a uyğun hesablanmış	(1,004,646)
İl ərzində mənfəət və ya zərərdə tanınmış kredit zərərləri üzrə ehtiyatda artım	(437,576)
31 dekabr 2018-ci il tarixinə qalıq	(1,442,222)

Ticarət və digər debitor borcların dəyərsizləşməsi üzrə ehtiyatın hərəkəti aşağıdakı kimi olmuşdur:

<i>Azərbaycan manatı ilə</i>	2017	
	Ticarət debitor borcları	Sair maliyyə debitor borcları
1 yanvar tarixinə dəyərsizləşmə üzrə ehtiyat	(333,574)	-
İl ərzində dəyərsizləşmə üzrə ehtiyat	(287,870)	-
31 dekabr tarixinə dəyərsizləşmə üzrə ehtiyat	(621,444)	-

Azərpoçt Məhdud Məsuliyyətli Cəmiyyəti
31 dekabr 2018-ci il tarixinə maliyyə hesabatları üzrə qeydlər

12 Ticarət və digər debitor borclar (davamı)

31 dekabr 2017-ci il tarixinə ticarət və digər debitor borcların kredit keyfiyyətinə görə təhlili aşağıdakı cədvəldə göstərilir:

<i>Azərbaycan manatı ilə</i>	2017	
	Ticarət debitor borcları	Sair maliyyə debitor borcları
<i>Vaxtı keçməmiş və dəyərsizləşməmiş</i>		
Dövlət müəssisələri	3,624,446	-
Xarici poçt operatorları	5,531,226	-
İri şirkətlər	2,639,039	-
Kiçik və orta həcmli müəssisələr	198,545	174,715
Cəmi vaxtı keçməmiş və dəyərsizləşməmiş	11,993,256	174,715
<i>Fərdi şəkildə dəyərsizləşmiş (ümumi məbləğ)</i>		
- ödənişi 91-180 gün gecikdirilmiş	-	-
- ödənişi 181-360 gün gecikdirilmiş	44,870	-
- ödənişi 360 gündən çox gecikdirilmiş	727,793	-
Cəmi fərdi şəkildə dəyərsizləşmiş	772,663	-
Dəyərsizləşmə üzrə ehtiyat çıxılmaqla	(621,444)	-
Cəmi	12,144,475	174,715

13 Pul vəsaitləri və onların ekvivalentləri

<i>Azərbaycan manatı ilə</i>	2018	2017
Nağd pul	13,302,310	12,789,460
Yolda olan pul vəsaitləri	844,930	258,388
ATM-də olan pul vəsaitləri	2,999,327	1,570,503
Mərkəzi Bankdakı nostro müxbir hesabı	27,545,882	3,368,628
Digər banklardakı müxbir hesablar	31,227,827	24,307,260
31 dekabr tarixinə cəmi pul vəsaitləri və onların ekvivalentləri	75,920,276	42,294,239

31 dekabr 2018-ci il tarixinə kredit riskinin ödəmə qabiliyyəti dərəcələrinə əsasən pul vəsaitləri və onların ekvivalentlərinin kredit keyfiyyətinə görə təhlili aşağıdakı cədvəldə göstərilir. Cəmiyyətin kredit riskinin təsnifatı sistemi Qeyd 27-də təsvir edilir:

<i>Azərbaycan manatı ilə</i>	Tələb edilənədək bank qalıqları
- Ən yüksək dərəcə	31,198,802
- Yüksək dərəcə	27,574,907
Cəmi	58,773,709

13 Pul vəsaitləri və onların ekvivalentləri (davamı)

Gözlənən kredit zərərlərinin qiymətləndirilməsi məqsədilə pul vəsaitləri və onların ekvivalentləri 1-ci Mərhələyə daxil edilmişdir. Bu qalıqlar üzrə gözlənən kredit zərərlərinin məbləği əhəmiyyətsiz olduğuna görə Cəmiyyət pul vəsaitləri və onların ekvivalentləri üzrə kredit zərərləri üçün ehtiyat yaratmamışdır. Gözlənən kredit zərərlərinin qiymətləndirilməsi yanaşması Qeyd 27-də göstərilir.

31 dekabr 2017-ci il tarixinə "Moody"s agentliyinin reytinglərinə əsasən pul vəsaitləri və onların ekvivalentlərinin kredit keyfiyyətinə görə təhlili aşağıdakı cədvəldə göstərilir:

<i>Azərbaycan manatı ilə</i>	2017
	Tələb ediləndə bank qalıqları
<i>Vaxtı keçməmiş və dəyərsizləşməmiş</i>	
Azərbaycan Respublikasının Mərkəzi Bankı	3,368,628
- Baa1	6,246,192
- Baa3	18,039,167
- Ba3	21,901
Cəmi	27,675,888

14 Nizamnamə kapitalı

31 dekabr 2018-ci il tarixinə Cəmiyyətin qeydiyyatdan keçmiş nizamnamə kapitalı 73,344,500 AZN (31 dekabr 2017: 73,344,500 AZN) təşkil etmişdir.

31 dekabr 2018 və 2017-ci il tarixinə Cəmiyyətin səhmdar strukturu aşağıdakı kimidir:

Azərbaycan Respublikası Əmlak Məsələləri Dövlət Komitəsi	100%
CƏMİ	100%

15 Borclar

<i>Azərbaycan manatı ilə</i>	2018	2017
Müddətli kreditlər	14,210,605	15,086,334
Cəmi borclar	14,210,605	15,086,334

Cəmiyyət bütün borc vəsaitlərini NRYTN vasitəsilə Beynəlxalq İnkişaf Assosiasiyasından cəlb etmişdir. Həmin borclar üzrə illik faiz dərəcəsi 0.75% təşkil edir və müddəti 15 noyabr 2039-cu ildə başa çatır. Borc vəsaitləri ABŞ dolları ilə ifadə olunmuşdur. Bu borclar üzrə hər hansı girov təminatı nəzərdə tutulmur. Borclar amortizasiya olunmuş dəyərle uçota alınır. Diskontlaşdırmanın təsiri əhəmiyyətli olmadığına görə borcların ədalətli dəyəri onların balans dəyərində bərabərdir.

Cəmiyyət xarici valyuta öhdəlikləri və ya faiz riskləri ilə bağlı hecinq uçotu aparmır.

Azərpoçt Məhdud Məsuliyyətli Cəmiyyəti
31 dekabr 2018-ci il tarixinə maliyyə hesabatları üzrə qeydlər

15 Borclar (davamı)

Borcların cari və uzunmüddətli hissəsi aşağıdakı kimi olmuşdur:

<i>Azərbaycan manatı ilə</i>	2018	2017
Cari hissə	731,428	813,143
Uzunmüddətli hissə	13,479,177	14,273,191
Cəmi borclar	14,210,605	15,086,334

Maliyyələşdirmə fəaliyyətindən yaranan öhdəliklərdə dəyişikliklər

Təqdim olunan hər bir dövr üzrə Cəmiyyətin maliyyələşdirmə fəaliyyətindən yaranan öhdəliklərin təhlili və bu öhdəliklərdə dəyişikliklər aşağıdakı cədvəldə göstərilir. Bu öhdəliklər pul vəsaitlərinin hərəkəti haqqında hesabatda maliyyələşdirmə fəaliyyətinin tərkibində qeydə alınır

Maliyyələşdirmə fəaliyyətindən yaranan öhdəliklər

<i>Azərbaycan manatı ilə</i>	Borclar
1 yanvar 2017-ci il tarixinə maliyyələşdirmə fəaliyyətindən yaranan öhdəliklər	(16,593,102)
Borcların qaytarılması	845,738
Məzənnə fərqi üzrə düzəlişlər	661,030
31 dekabr 2017-ci il tarixinə maliyyələşdirmə fəaliyyətindən yaranan öhdəliklər	(15,086,334)
Borcların qaytarılması	874,842
Məzənnə fərqi üzrə düzəlişlər	887
31 dekabr 2018-ci il tarixinə maliyyələşdirmə fəaliyyətindən yaranan öhdəliklər	(14,210,605)

16 Ticarət və digər kreditor borclar

<i>Azərbaycan manatı ilə</i>	2018	2017
Ticarət kreditor borclar	17,822,003	11,280,871
Kommunal xidmət təchizatçılarına ödəniləcək məbləğlər	7,707,746	7,279,228
Sair öhdəliklər	874,574	902,067
Ticarət və digər kreditor borclara daxil olan cəmi maliyyə öhdəlikləri	26,404,323	19,462,166
Alınmış avanslar	173,146	160,096
Cəmi ticarət və digər kreditor borclar	26,577,469	19,622,262

Azərpoçt Məhdud Məsuliyyətli Cəmiyyəti
31 dekabr 2018-ci il tarixinə maliyyə hesabatları üzrə qeydlər

17 Müştəri hesabları

<i>Azərbaycan manatı ilə</i>	2018	2017
Dövlət və ictimai təşkilatlar		
- Cari/hesablaşma hesabları	41,180,683	15,691,015
Digər hüquqi şəxslər		
- Cari/hesablaşma hesabları	4,776,764	2,543,200
Fiziki şəxslər		
- Cari/tələbli hesablar	3,926,951	4,240,891
Cəmi müştəri hesabları	49,884,398	22,475,106

18 Gəlirlərin kateqoriyalar üzrə təhlili

Cəmiyyət aşağıdakı əsas məhsul növləri və coğrafi regionlar üzrə müəyyən zaman anında malların təqdim edilməsindən və xidmətlərin göstərilməsindən gəlir əldə edir:

<i>Azərbaycan manatı ilə</i>	2018	2017
Yerli satışlardan gəlir	30,729,475	31,510,983
Xarici satışlardan gəlir	14,892,772	14,499,835
Cəmi müştərilər ilə müqavilələrdən yaranan gəlir	45,622,247	46,010,818

Əsas məhsul və xidmət növləri üzrə gəlirlər aşağıda göstərilir:

<i>Azərbaycan manatı ilə</i>	2018	2017
Maliyyə xidmətləri, o cümlədən pul köçürmələrindən gəlirlər	11,310,706	12,891,093
Poçt xidmətlərindən gəlirlər	14,324,682	13,966,992
Kommunal xidmətlər və digər ödənişlərə görə komissiyalar	8,582,417	9,472,967
Marka və zərflərin satışından gəlirlər	5,708,765	5,470,270
Süretli poçt xidməti haqları	1,165,472	1,015,847
Kuryer xidmətləri	1,102,558	913,731
Teleqraf xidməti haqları	539,525	515,095
Texniki servis və təmirdən gəlirlər	3,825	95,356
Ödəniş kartlarının satışından gəlirlər	532	8,992
Digər gəlirlər	2,883,765	1,660,475
Cəmi müştərilər ilə müqavilələrdən yaranan gəlir	45,622,247	46,010,818

19 Sair Gəlirlər

<i>Azərbaycan manatı ilə</i>	2018	2017
Dövlət subsidiyası	1,000,000	1,000,000
Digər gəlirlər	39,348	1,412,014
Cəmi sair gəlirlər	1,039,348	2,412,014

20 Xidmətlərin maya dəyəri

<i>Azərbaycan manatı ilə</i>	2018	2017
İşçi heyəti ilə bağlı xərclər	13,564,318	12,918,932
Daşınma və çatdırılma xərcləri	7,055,006	6,694,308
Köhnəlmə və amortizasiya xərcləri	5,011,536	5,234,267
Materiallar	1,114,645	1,220,068
Yanacaq xərcləri	792,442	659,259
Məlumatların emalı xərcləri	719,328	596,266
Poçt markalarının alışı	495,278	481,153
Ödəniş kartlarının maya dəyəri	105,835	106,056
Sair	642,830	472,447
Cəmi xidmətlərin maya dəyəri	29,501,218	28,382,756

21 Əməliyyat xərcləri

<i>Azərbaycan manatı ilə</i>	2018	2017
İşçi heyəti ilə bağlı xərclər	9,445,859	9,794,159
Köhnəlmə və amortizasiya xərcləri	1,680,289	1,197,020
Peşəkar xidmətlər	939,140	865,565
Mühafizə xərcləri	770,677	691,328
Kommunal xərclər	724,477	722,558
Mənfəət vergisindən başqa vergilər	611,377	571,958
Ticarət və digər debitor borcların dəyərsizləşməsi	498,175	287,870
Bank komissiyaları	495,109	612,486
Rabitə xərcləri	460,202	384,807
Üzvlük haqları	377,070	160,647
İcarə xərcləri	333,812	324,541
Ezamiyyə xərcləri	332,287	268,364
Təmir və servis xərcləri	304,749	523,461
Əsas vəsaitlərin dəyərsizləşməsi	280,662	-
Dəftərxana xərcləri	131,359	379,273
Uzunmüddətli aktivlər üzrə avans ödənişlərinin dəyərsizləşməsi	59,158	-
Sair	610,906	809,536
Cəmi əməliyyat xərcləri	18,055,308	17,593,573

22 Maliyyə gəlirləri və xərcləri

<i>Azərbaycan manatı ilə</i>	2018	2017
Faiz xərcləri	(10,628)	(28,797)
Borclar üzrə xarici valyuta mövqeyinin yenidən qiymətləndirilməsi üzrə gəlir çıxılmaqla zərər	887	661,030
Maliyyə gəlirləri/(xərcləri)	(9,741)	632,233

23 Əlaqəli tərəflərlə əməliyyatlar və qalıqlar

Tərəflər o zaman əlaqəli hesab olunur ki, onlar ümumi nəzarət altında olsun və ya tərəflərdən biri digərinə nəzarət etmək iqtidarında olsun və yaxud maliyyə-təsərrüfat fəaliyyəti ilə bağlı məsələlərə dair qərar qəbul edərkən digər tərəfə əhəmiyyətli dərəcədə təsir göstərə bilsin və ya ona birgə nəzarət etsin. Əlaqəli tərəflərlə hər hansı mümkün münasibətlər nəzərdən keçirilərkən həmin münasibətlərin mahiyyətinin onların hüquqi formasından üstünlüyü prinsipi tətbiq olunur.

23 Əlaqəli tərəflərlə əməliyyatlar və qalıqlar (davamı)

Əsas idarəedicilərin heyəti ödənişləri. Cəmiyyətin əsas idarəedicilərin heyətinə baş direktor, baş direktorun müavinləri, şöbə müdirləri, filial müdirləri və baş mühasib daxildir. Əsas idarəedicilərin heyətin üzvləri təsdiqlənmiş əmək haqqı cədvəlinə uyğun olaraq əmək haqqı və mükafatlar almaq hüququna malikdirlər. 2018-ci il ərzində əsas idarəedicilərin heyəti ödənişləri 965,767 AZN (2017: 932,507 AZN) təşkil etmişdir.

31 dekabr 2018-ci il tarixinə əlaqəli tərəflərlə əməliyyatlar üzrə qalıqlar aşağıdakı kimi olmuşdur:

<i>Azərbaycan manatı ilə</i>	Ümumi nəzarət altında olan müəssisələr
Ümumi ticarət və digər debitor borclar	2,213,337
Gözlənilən kredit zərərləri	(37,289)
Ticarət və digər kreditör borclar	2,407,931
Müştəri hesabları	40,234,066

31 dekabr 2018-ci il tarixində başa çatan il üzrə əlaqəli tərəflərlə əməliyyatlardan yaranan gəlir və xərclər aşağıdakı kimidir:

<i>Azərbaycan manatı ilə</i>	Ümumi nəzarət altında olan müəssisələr
Xidmətlərdən əldə edilən gəlirlər	1,551,473
Xammal və materialların alışı	495,278

31 dekabr 2017-ci il tarixinə əlaqəli tərəflərlə əməliyyatlar üzrə qalıqlar aşağıdakı kimi olmuşdur:

<i>Azərbaycan manatı ilə</i>	Ümumi nəzarət altında olan müəssisələr
Ümumi ticarət və digər debitor borclar	965,470
Ticarət və digər kreditör borclar	884,235
Müştəri hesabları	9,258,172

31 dekabr 2017-ci il tarixində başa çatan il üzrə əlaqəli tərəflərlə əməliyyatlardan yaranan gəlir və xərclər aşağıdakı kimidir:

<i>Azərbaycan manatı ilə</i>	Ümumi nəzarət altında olan müəssisələr
Xidmətlərdən əldə edilən gəlirlər	1,993,768
Xammal və materialların alışı	481,153

24 Təəhhüdlər və şərti öhdəliklər

Təəhhüdlər

Cəmiyyət tərəfindən 31 dekabr 2018-ci və 31 dekabr 2017-ci il tarixində tamamlanan il üzrə heç bir maliyyə zəmanəti verilməmişdir. Eyni zamanda Cəmiyyətin kapital xərcləri ilə bağlı öhdəlikləri olmamışdır.

Şərti öhdəliklər

Sığorta. Cəmiyyət öz əmlakı və əməliyyatları ilə əlaqədar bədbəxt hadisələrin baş verməsi nəticəsində mülki və ətraf mühitə ziyanın dəyməsi ilə əlaqədar bina və avadanlıqları, fəaliyyətin dayanması və ya üçüncü tərəflər qarşısında öhdəliklərini tam sığortalamamışdır. Cəmiyyət adekvat sığorta təminatı əldə edə qədər müəyyən aktivlərə zərər dəyməsi və ya məhv edilməsinin əməliyyatlar və maliyyə vəziyyəti üzərində əhəmiyyətli dərəcədə əks təsirə malik olması riski öz aktuallığını saxlayır.

24 Təəhhüdlər və şərti öhdəliklər (davamı)

Məhkəmə prosesləri. Adi fəaliyyət gedişində vaxtaşırı olaraq Cəmiyyətə qarşı iddialar irəli sürülə bilər. Cəmiyyətin rəhbərliyi öz təxminlərinə əsasən hesab edir ki, bu iddialar ilə bağlı əhəmiyyətli zərər baş verməyəcəkdir və müvafiq olaraq 31 dekabr 2018 və 2017-ci il tarixinə hazırkı maliyyə hesabatlarında bu iddialarla bağlı ehtiyat yaradılmamışdır.

Şərti vergi öhdəlikləri. Azərbaycan Respublikasının vergi, valyuta və gömrük qanunvericiliyi müxtəlif şərtlərə və tez-tez baş verə bilən dəyişikliklərə məruz qalır. Cəmiyyətin əməliyyatları və fəaliyyəti ilə bağlı belə qanunvericiliyə dair rəhbərliyin mövqeyi müvafiq vergi orqanları tərəfindən mübahisələndirilə bilər. Bunun nəticəsində Cəmiyyətə qarşı böyük məbləğdə əlavə vergilər, cərimələr və faizlər hesablanıla bilər. 31 dekabr 2001-ci il tarixində tamamlanan maliyyə ilindən başlayaraq vergi yoxlamaları yoxlamanın keçirildiyi il də daxil olmaqla, vergi ödəyicisinin son üç təqvim ilindən çox olmayan fəaliyyətini əhatə edə bilər. Müəyyən hallarda yoxlama daha artıq dövrləri əhatə edə bilər.

Cəmiyyətin rəhbərliyi hesab edir ki, onun tərəfindən müvafiq qanunvericiliyin şərti düzgündür və vergi, xarici valyuta və gömrük qanunvericiliyi ilə bağlı Cəmiyyətin mövqeləri dəyişilməyəcəkdir. Müvafiq olaraq, 31 dekabr 2018-ci il tarixinə potensial vergi öhdəlikləri üzrə hər hansı ehtiyat qeydə alınmamışdır (31 dekabr 2017: potensial vergi öhdəlikləri üzrə ehtiyat qeydə alınmamışdır).

25 Kapitalın idarə olunması

Kapitalın idarə edilməsində Cəmiyyətin məqsədi nəzarət orqanının müəyyən etdiyi kapital tələblərinə riayət etmək və Cəmiyyətin fəaliyyətinin fasiləsizliyini və maliyyə sabitliyini qoruyub saxlamaqdır. 31 dekabr 2018 və 31 dekabr 2017-ci il tarixinə Cəmiyyətin kapitalı müvafiq olaraq 56,492,302 AZN və 58,042,738 AZN təşkil etmişdir.

"Poçt haqqında" Azərbaycan Respublikasının Qanununa əsasən Cəmiyyət nəzarət orqanının müəyyən etdiyi kapital normativinə (20,000,000 AZN) riayət etməlidir.

31 dekabr 2018-ci il tarixinə Cəmiyyət nəzarət orqanının müəyyən etdiyi minimal kapital normativi ilə bağlı tələblərə riayət etmişdir.

26 Maliyyə alətlərinin qiymətləndirmə kateqoriyaları üzrə təqdim edilməsi

BMHS 9 "Maliyyə alətləri" standartına uyğun olaraq, maliyyə aktivlərini aşağıdakı kateqoriyalara təsnifləşdirilir: (a) FVTPL kateqoriyasında ölçülən maliyyə aktivləri; (b) FVOCI kateqoriyasında ölçülən borc alətləri; (c) FVOCI kateqoriyasında ölçülən pay alətləri və (d) amortizasiya olunmuş dəyərle qiymətləndirilən maliyyə aktivləri. FVTPL kateqoriyasında ölçülən maliyyə aktivləri iki alt-kateqoriyaya bölünür: (i) FVTPL kateqoriyasında məcburi qaydada qiymətləndirilən aktivlər və (ii) ilkin tanınma zamanı həmin kateqoriyaya aid edilmiş aktivlər.

31 dekabr 2018-ci il tarixinə maliyyə aktivlərinin növləri ilə yuxarıda qeyd edilən qiymətləndirmə kateqoriyalarının üzleşdirilməsi aşağıdakı cədvəldə göstərilir:

<u>Azərbaycan manatı ilə</u>	<u>Amortizasiya olunmuş dəyərle qiymətləndirilən</u>
Aktivlər	
Pul vəsaitləri və onların ekvivalentləri:	
- Nağd pul	13,302,310
- Yolda olan pul vəsaitləri	844,930
- ATM-də olan pul vəsaitləri	2,999,327
- Mərkəzi Bankdakı nostro müxbir hesabı	27,545,882
- Digər banklardakı müxbir hesablar	31,227,827
Ticarət və digər debitor borclar:	
- Ticarət debitor borcları	12,421,443
- Sair maliyyə debitor borcları	122,961
Cəmi maliyyə aktivləri	88,464,680

2018-ci il ərzində Cəmiyyətin bütün maliyyə öhdəlikləri amortizasiya olunmuş dəyərle uçota alınmışdır.

26 Maliyyə alətlərinin qiymətləndirmə kateqoriyaları üzrə təqdim edilməsi (davamı)

BMS 39, *Maliyyə Alətləri: Tanınması və Qiymətləndirilməsi* Standartına uyğun olaraq maliyyə aktivləri aşağıdakı kateqoriyalara təsnifləşdirilir: (a) kreditlər və debitor borcları; (b) satıla bilən maliyyə aktivləri; (c) ödəniş tarixində saxlanılan maliyyə aktivləri və (d) FVTPL kateqoriyasında ölçülən maliyyə aktivləri. FVTPL kateqoriyasında ölçülən maliyyə aktivləri kateqoriyası iki alt-kateqoriyaya bölünür: (i) ilkin tanınma zamanı bu kateqoriyaya aid edilmiş aktivlər və (ii) ticarət üçün maliyyə aktivləri.

31 dekabr 2017-ci il tarixinə maliyyə aktivlərinin növləri ilə yuxarıda qeyd edilən qiymətləndirmə kateqoriyalarının üzleşdirilməsi aşağıdakı cədvəldə göstərilir:

<i>Azərbaycan manatı ilə</i>	Kreditlər və debitor borcları
Aktivlər	
Pul vəsaitləri və onların ekvivalentləri:	
- Nağd pul	12,789,460
- Yolda olan pul vəsaitləri	258,388
- ATM-də ola pul vəsaitləri	1,570,503
- Mərkəzi Bankdakı nostro müxbir hesabı	3,368,628
- Digər banklardakı müxbir hesablar	24,307,260
Ticarət və digər debitor borclar:	
- Ticarət debitor borcları	12,144,475
- Sair maliyyə debitor borcları	174,715
Cəmi maliyyə aktivləri	54,613,429

2017-ci il ərzində Cəmiyyətin bütün maliyyə öhdəlikləri amortizasiya olunmuş dəyərle uçota alınmışdır.

27 Maliyyə risklərinin idarə edilməsi

Cəmiyyət daxilində risklərin idarə edilməsi maliyyə riskləri, əməliyyat və hüquqi risklər ilə əlaqədar heyata keçirilir. Maliyyə risklərinə bazar riski (o cümlədən valyuta riski, faiz dərəcəsi riski və digər qiymət riskləri), kredit riski və likvidlik riski daxildir. Maliyyə risklərinin idarə edilməsi funksiyasının əsas məqsədi risk limitlərinin müəyyən edilməsi və bu limitlərə riayət edilməsidir. Əməliyyat və hüquqi risklərin idarə edilməsində məqsəd bu risklərin azaldılması üçün nəzərdə tutulan daxili qayda və prosedurlara müvafiq qaydada riayət edilməsini təmin etməkdən ibarətdir.

Bazar riski. Cəmiyyət bazardakı ümumi və spesifik dəyişikliklərə məruz qalan (a) xarici valyuta (b) faiz dərəcələri və (c) pay alətləri üzrə açıq mövqələr ilə əlaqədar bazar riskinə məruz qalır. Rəhbərlik qəbul edilə bilən risklərin səviyyəsi üzrə limitlər müəyyən edir və bu limitlərə hər gün nəzarət edir. Buna baxmayaraq, bu cür yanaşmadan istifadə edilməsi bazarda daha əhəmiyyətli dəyişikliklərin baş verdiyi halda, müəyyən edilmiş limitlərdən artıq zərərlərin yaranmasının qarşısını almır.

Xarici valyuta riski. Valyuta riski satış, alış və borclar üzrə əməliyyatlar Cəmiyyətin müvafiq əməliyyat valyutalarından başqa valyutalarda ifadə olunduqda yaranır.

31 dekabr 2018 və 31 dekabr 2017-ci il tarixinə Cəmiyyətin məruz qaldığı xarici valyuta riski aşağıdakı cədvəldə göstərilir:

<i>Azərbaycan manatı ilə</i>	31 dekabr 2018			31 dekabr 2017		
	Monetar maliyyə aktivləri	Monetar maliyyə öhdəlikləri	Xalis balans mövqeyi	Monetar maliyyə aktivləri	Monetar maliyyə öhdəlikləri	Xalis balans mövqeyi
AZN	50,026,781	(51,468,831)	(1,442,050)	21,771,667	(25,267,835)	(3,496,168)
ABŞ dolları	30,010,035	(33,215,309)	(3,205,274)	20,063,915	(22,161,191)	(2,097,276)
Avro	760,699	(1,180,835)	(420,136)	5,698,494	(5,390,949)	307,545
Rus rublu	1,533,747	(115,972)	1,417,775	1,548,127	-	1,548,127
SDR	6,133,418	(4,518,379)	1,615,039	5,531,226	(4,203,631)	1,327,595
Cəmi	88,464,680	(90,499,326)	(2,034,646)	54,613,429	(57,023,606)	(2,410,177)

Azərpoçt Məhdud Məsuliyyətli Cəmiyyəti
31 dekabr 2018-ci il tarixinə maliyyə hesabatları üzrə qeydlər

27 Maliyyə risklərinin idarə edilməsi (davamı)

Yuxarıdakı cədvələ yalnız monetar aktivlər və öhdəliklər daxildir. Cəmiyyət hesab edir ki, pay alətləri və qeyri-monetar aktivlərə investisiyalar əhəmiyyətli valyuta riskinin yaranmasına gətirib çıxarmır

İl ərzində aşağıdakı əhəmiyyətli valyuta məzənnələri tətbiq edilmişdir:

AZN	Hesabat tarixinə spot məzənnə	
	2018	2017
1 ABŞ dolları	1.7000	1.7001
1 Avro	1.9468	2.0307
1 Rus rublu	0.0245	0.0295
1 SDR	2.3573	2.4153

Bütün digər dəyişənlərin sabit qalması şərtinə, hesabat dövrünün sonuna Cəmiyyətin əməliyyat valyutasına tətbiq edilən valyuta məzənnələrindəki mümkün dəyişikliklərin mənfəət və ya zərəre, eləcə də kapitalla təsiri aşağıdakı cədvəldə əks etdirilir:

Azərbaycan manatı ilə	31 dekabr 2018	31 dekabr 2017
	Mənfəət və ya zərəre təsir	Mənfəət və ya zərəre təsir
ABŞ dollarının 20% möhkəmlənməsi	(641,055)	(419,455)
ABŞ dollarının 20% zəifləməsi	641,055	419,455
Avronun 20% möhkəmlənməsi	(84,027)	61,509
Avronun 20% zəifləməsi	84,027	(61,509)
Rus rublunun 20% möhkəmlənməsi	283,555	309,625
Rus rublunun 20% zəifləməsi	(283,555)	(309,625)
SDR-in 20% möhkəmlənməsi	323,008	265,519
SDR-in 20% zəifləməsi	(323,008)	(265,519)

Faiz dərəcəsi riski. Cəmiyyət bazar faiz dərəcələrinin dəyişməsinin onun maliyyə vəziyyətinə və pul vəsaitlərinin hərəkətinə təsiri ilə əlaqədar riskə məruz qalır. Aşağıdakı cədvəldə Cəmiyyətin məruz qaldığı faiz dərəcəsi riski üzrə ümumi təhlil əks olunur. Cədvəldə Cəmiyyətin cəmi maliyyə aktiv və öhdəlikləri müqavilə üzrə faiz dərəcələrinin dəyişməsi tarixlərinə və ya ödəmə müddətlərinə görə (bu tarixlərdən hansı daha tez baş verərsə) təsnifləşdirilir.

Azərbaycan manatı ilə	Tələb ediləndək və 1 aydan az	1 aydan 6 aya qədər	6 aydan 12 aya qədər	1 ildən çox	Cəmi
	Cəmi maliyyə aktivləri	88,464,680	-	-	-
Cəmi maliyyə öhdəlikləri	(76,288,721)	(365,714)	(365,714)	(13,479,177)	(90,499,326)
31 dekabr 2018-ci il tarixinə faiz dərəcələri üzrə xalis həssaslıq kəsiri	12,175,959	(365,714)	(365,714)	(13,479,177)	(2,034,646)
Cəmi maliyyə aktivləri	54,613,429	-	-	-	54,613,429
Cəmi maliyyə öhdəlikləri	(41,937,272)	(406,571)	(406,571)	(14,273,192)	(57,023,606)
31 dekabr 2017-ci il tarixinə faiz dərəcələri üzrə xalis həssaslıq kəsiri	12,676,157	(406,571)	(406,571)	(14,273,192)	(2,410,177)

Rəhbərlik faiz dərəcəsi üzrə risklərin Cəmiyyətin fəaliyyətinə əhəmiyyətli dərəcədə təsir göstərmədiyini hesab etdiyinə görə Cəmiyyətdə belə risklərin idarə edilməsi üçün rəsmi siyasət və prosedurlar mövcud deyil.

27 Maliyyə risklərinin idarə edilməsi (davamı)

Kredit riski. Maliyyə aləti üzrə əməliyyat aparan bir tərəfin öz öhdəliyini yerinə yetirə bilməməsi nəticəsində digər tərəfə maliyyə zərəri vurularsa, Cəmiyyət kredit riskinə məruz qalır. Kredit riski Cəmiyyətin qarşı tərəflərlə həyata keçirdiyi kredit və digər əməliyyatlar nəticəsində ortaya çıxır ki, bu da maliyyə aktivlərinin yaranmasına gətirib çıxarır.

Cəmiyyətin hər bir filialı yeni müştərilərinə şərtləri təklif etməmişdən əvvəl kredit risklərinin idarə edilməsinə və təhlil olunmasına cavabdehdir. Kredit riski pul vəsaitləri və onların ekvivalentləri, eləcə də debitor borclar ilə əlaqədar yaranır. Rəhbərlik müştərilərin kredit keyfiyyətini qiymətləndirərkən onların maliyyə vəziyyətini, keçmiş təcrübəsini və digər amilləri nəzərə alır və hesabat dövründə bu qarşı tərəflərin öz öhdəliklərini yerinə yetirməməsi ilə bağlı hər hansı zərərin yaranacağını ehtimal etmir.

Aktivlərin növləri üzrə Cəmiyyətin məruz qaldığı kredit riskinin maksimal səviyyəsi aşağıdakı kimi olmuşdur:

<i>Azərbaycan manatı ilə</i>	2018	2017
<i>Ticarət və digər debitor borclar</i>		
- Ticarət debitor borcları	12,421,443	12,144,475
- Sair maliyyə debitor borcları	122,961	174,715
<i>Pul vəsaitləri və onların ekvivalentləri</i>		
- Tələb edilənədək bank qalıqları	58,773,709	27,675,888
Cəmi kredit risklərinin maksimal səviyyəsi	71,318,113	39,995,078

Kredit riskinin təsnifatı sistemi. Kredit riskinin qiymətləndirilməsi və kredit riskinin səviyyəsinə görə maliyyə alətlərinin təsnifləşdirilməsi məqsədilə Cəmiyyət beynəlxalq reyting agentlikləri (Standard & Poor's - "S&P", Fitch, Moody's) tərəfindən müəyyən edilən ödəmə qabiliyyəti dərəcələrindən istifadə edir. Xarici kredit reytingləri və müvafiq ödəmə qabiliyyəti dərəcələri aşağıdakı cədvəldə göstərilir:

Vahid şkala üzrə ödəmə qabiliyyəti dərəcələri	Kənar beynəlxalq reyting agentliklərinin müvafiq reytingləri (Moody's)
Ən yüksək dərəcə	Aaa-dan Ba1-dək
Yüksək dərəcə	Ba2-dən B1-dək
Orta dərəcə	B2, B3
Xüsusi monitorinq tələb edir	Caa1+dən Ca-dək
Defolt	C

Vahid şkala üzrə kredit riskinin hər bir səviyyəsi üçün müəyyən ödəmə qabiliyyəti dərəcələri təyin olunur:

- *Ən yüksək dərəcə* – aşağı kredit riski olan yüksək keyfiyyətli aktivlər;
- *Yüksək dərəcə* – orta kredit riski olan kifayət qədər keyfiyyətli aktivlər;
- *Orta dərəcə* – qənaətbəxş kredit riski olan orta keyfiyyətli aktivlər;
- *Xüsusi monitorinq tələb edir* – daha ətraflı monitorinq və bərpəedici idarəetmə tələb edən kreditləşdirmə mexanizmləri; və
- *Defolt* – defolt hadisəsi baş vermiş kreditləşdirmə mexanizmləri.

Kontragentlərə kənar reytinglər S&P, Moody's və Fitch kimi müstəqil beynəlxalq reyting agentlikləri tərəfindən təyin edilir. Bu reytinglər ictimaiyyətə açıqdır. Həmin reytinglər və defolt ehtimalları üzrə müvafiq intervallar aşağıdakı maliyyə alətlərinə tətbiq edilir: pul vəsaitləri və onların ekvivalentləri.

27 Maliyyə risklərinin idarə edilməsi (davamı)

Bu reytinglər topdansatış müştərilər üçün müstəqil qiymətləndirmə aparıldıqda tətbiq olunur. Əks təqdirdə Cəmiyyətin risklərə nəzarət funksiyası müştərinin maliyyə vəziyyətini, keçmiş təcrübəsini və digər amilləri nəzərə alaraq, onun kredit keyfiyyətini qiymətləndirir. Fərdi risk limitləri rəhbərlik tərəfindən müəyyən edilmiş limitlərə uyğun olaraq daxili və ya xarici reytinglərə əsasən yaradılır. Topdansatış müştərilərin kredit limitlərinə uyğunluğu müntəzəm olaraq rəhbərlik tərəfindən yoxlanılır.

Maliyyə aktivləri üzrə gözlənilən kredit zərərləri. Cəmiyyətin xidmətlərin göstərilməsindən yaranan ticarət debitor borcları gözlənilən kredit zərərləri modelinə məruz qalır.

BMHS 9-un dəyersizləşmə ilə bağlı tələbləri pul vəsaitləri və onların ekvivalentlərinə də şamil olursa da, müəyyən edilmiş dəyersizləşmə zərərinin həcmi əhəmiyyətsiz olmuşdur.

Ticarət debitor borcları. Cəmiyyət gözlənilən kredit zərərlərinin qiymətləndirilməsi üçün BMHS 9-da nəzərdə tutulan sadələşdirilmiş yanaşma tətbiq edir. Bu yanaşma bütün ticarət debitor borcları üçün bütöv müddət üzrə gözlənilən kredit zərərləri ehtiyatını nəzərdə tutur.

Gözlənilən kredit zərərlərinin qiymətləndirilməsi üçün ticarət debitor borcları kredit riskinin ümumi xüsusiyyətlərinə və vaxtı keçmiş günlərin sayına əsasən qruplaşdırılmışdır.

Gözlənilən kredit zərərlərinin səviyyəsi müvafiq olaraq 31 dekabr 2018-ci il tarixinə qədər 36 ay ərzində həyata keçirilən satışlar üzrə ödəniş cədvəllərinə və bu dövr ərzində yaranmış əvvəlki dövrün kredit zərərlərinə əsaslanır.

Ticarət debitor borcların bərpasına dair əsaslandırılmış gözlənilənlər olmadıqda belə debitor borcları silinir. Ticarət debitor borcların bərpasına dair əsaslandırılmış gözlənilənlərə digər məsələlərlə yanaşı, debitorun Cəmiyyətlə razılaşdırılmış ödəniş cədvəlinə riayət edə bilməməsi və müqavilədə nəzərdə tutulan ödənişlərin 90 gündən çox gecikdirilməsi daxildir.

Hər bir müştərinin fərdi xüsusiyyəti Cəmiyyətin kredit riskinə təsir edir. Bununla belə, rəhbərlik hesab edir ki, müştərilərin fəaliyyət göstərdiyi ölkə və iqtisadi sektora xas risklər də daxil olmaqla, Cəmiyyətin müştəri bazasının demoqrafiyası, xüsusilə hazırkı iqtisadi şəraitdə kredit riskinə təsir edən amillərdəndir.

Xarici poçt müdiriyyətlərinin debitor borcları ilə əlaqədar yaranan kredit riski adətən Ümumdünya Poçt İttifaqının Nizamnaməsinə uyğun olaraq, hər bir ölkə üzrə xarici poçt müdiriyyətlərinə ödəniləcək kreditor borcları ilə əvəzləşdirilməklə aradan qaldırılır. Hər bir xarici poçt müdiriyyəti ilə yekun hesablaşma xidmət göstərildikdən sonra bir il və ya daha artıq dövrdə aparıla bilər. Xarici poçt müdiriyyətlərinin ümitsiz debitor borcları üzrə Cəmiyyətin yaratdığı ehtiyat yekun ödənişdən sonrakı dövrə əsaslanır.

Ticarət debitor borcları üzrə dəyersizləşmə zərərləri əməliyyat mənfəətinin tərkibində xalis dəyersizləşmə zərəri kimi göstərilir. Əvvəllər silinmiş məbləğlərin sonradan bərpası da eyni sətir maddəsində göstərilir.

Ümumiyyətlə, gözlənilən kredit zərərləri (ECL) aşağıdakı kredit riski parametrlərinin hasilinə bərabərdir: effektiv faiz dərəcəsindən istifadə etməklə cari dəyərə diskontlaşdırılan defolta məruz qalan dəyər (EAD), defolt ehtimalı (PD) və defolt baş verəcəyi halda itirilməsi gözlənilən məbləğ (LGD). ECL hər bir fərdi maliyyə aktivinin bütöv müddəti ərzində hər bir növbəti il üçün kredit riski parametrlərini proqnozlaşdırmaqla müəyyən edilir.

EAD - hesabat dövründən sonra kredit qalığının məbləğində gözlənilən dəyişiklikləri nəzərə alaraq, gələcək defolt tarixində kredit qalığının qiymətləndirilməsi, o cümlədən əsas borc və faizlərin ödənilməsi və kredit öhdəlikləri üzrə vəsaitlərin gözlənilən istifadəsidir.

PD – müəyyən müddət ərzində defoltun baş vermə ehtimalının qiymətləndirilməsidir.

LGD – defolt baş verdiyi zaman yaranan zərərin qiymətləndirilməsidir. Bu, müqavilə üzrə ödənilməli gələcək pul axınları ilə borcalanın əldə etməsi gözlənilən pul axınları arasındakı fərqlərə əsaslanır. Adətən bu göstərici EAD-nin faiz nisbəti kimi ifadə edilir. Gözlənilən zərərlər hesabat dövrünün sonuna cari dəyərə diskontlaşdırılır.

27 Maliyyə risklərinin idarə edilməsi (davamı)

Bu üç komponentin hasili tapılır və bərpa ehtimalını (yəni, maliyyə aktivinin əvvəlki ayda ödənilməsi və ya defolt olması) nəzərə alaraq onlara düzəliş edilir. Bu, hər bir gələcək dövr üçün ECL-in hesablanması effektiv şəkildə təmin edir və sonradan hesabat tarixinə geri diskontlaşdırılaraq toplanır. ECL-in hesablanması üçün istifadə edilən diskont dərəcəsi ilkin effektiv faiz dərəcəsi və ya onun təxmini dəyəridir.

Kənar reytinglər əsasında qiymətləndirmə prinsipləri. Bəzi kredit qalıqları üzrə beynəlxalq reyting agentlikləri tərəfindən dərc edilmiş kredit reytingləri mövcuddur ki, bu da defolt və defolt vəziyyətindən qayıtma statistikasına əsasən PD və LGD kimi kredit riski parametrlərini qiymətləndirmək üçün istifadə olunur.

ECL modellərinə daxil edilmiş proqnoz məlumatları. ECL-in qiymətləndirilməsi üçün miqrasiya matrisindən istifadə edildikdə proqnoz məlumatları artıq təyin olunmuş kənar reytingə daxildir.

Sadələşdirilmiş yanaşma üzrə proqnoz yanaşma

1. ECL-in hesablanması prosesində ən son makroiqtisadi şərtlərin əsas hissəsi artıq nəzərə alındığına görə debitor borclar üzrə PD və LGD son 36 aylıq məlumatlara əsasən hesablanır;
2. Yaxın gələcəkdə gözlənilən makroiqtisadi mühit PD və LGD-ni hesablayarkən mövcud makroiqtisadi vəziyyətə oxşardır;
3. Cəmiyyətin ticarət debitor borclarının ödəmə müddəti 30 gündən azdır. Uzunmüddətli makroiqtisadi inkişaf seqmentlər üzrə risk profilinin yaradılmasında əhəmiyyətli rol oynamır. Bu səbəbdən debitor borclar üzrə proqnoz düzəlişi aparılmamışdır.

Cəmiyyət maliyyə aktivləri üzrə təxminlər və faktiki zərərlər arasındakı fərqlərin azaldılması üçün öz metodologiya və fərziyyələrini müntəzəm olaraq nəzərdən keçirir. Belə fərqlərin təhlili (bək-testing) ən azı ildə bir dəfə aparılır.

ECL-in qiymətləndirilməsi metodologiyası üzrə bək-testing nəticələri Cəmiyyətin rəhbərliyinə təqdim edilir və səlahiyyətli şəxslərlə razılaşdırıldıqdan sonra modellərin və fərziyyələrin təkmilləşdirilməsi üçün növbəti addımlar müəyyən edilir.

Likvidlik riski. Likvidlik riski maliyyə öhdəliklərinin yerinə yetirilməsində müəssisənin çətinliklərlə üzləşəcəyi riskdir. Cəmiyyət əsasən borclar və kreditor borclarından ibarət olan davamlı maliyyələşmə bazasını saxlamağa çalışır. Cəmiyyət gözlənilməyən likvidlik tələblərini tez bir zamanda və asanlıqla yerinə yetirmək üçün vəsaitləri pul vəsaitləri və onların ekvivalentləri şəklində saxlayır.

Likvidliyin idarə olunmasına Cəmiyyətin yanaşması mümkün qədər həm normal, həm də çətin şəraitdə qəbul edilməz zərərlər çəkmədən və ya Cəmiyyətin nüfuzuna xələl gətirmədən öz öhdəliklərini yerinə yetirmək üçün kifayət qədər likvidliyi təmin etməkdir.

31 dekabr 2018-ci il tarixinə maliyyə öhdəliklərinin ödəmə müddətlərinə görə təhlili aşağıdakı cədvəldə göstərilir:

<i>Azərbaycan manatı ilə</i>	Tələb edilənədək və 1 aydan az	1 aydan 3 aya qədər	3 aydan 12 aya qədər	1 ildən çox	Cəmi
Öhdəliklər					
Müddətli kreditlər	-	365,714	365,714	13,479,177	14,210,605
Ticarət və digər maliyyə öhdəlikləri	26,404,323	-	-	-	26,404,323
Müştəri hesabları	49,884,398	-	-	-	49,884,398
Cəmi maliyyə öhdəlikləri	76,288,721	365,714	365,714	13,479,177	90,499,326

27 Maliyyə risklərinin idarə edilməsi (davamı)

31 dekabr 2017-ci il tarixinə maliyyə öhdəliklərinin ödəmə müddətlərinə görə təhlili aşağıdakı cədvəldə göstərilir:

<i>Azərbaycan manatı ilə</i>	Tələb edilənədək və 1 aydan az	1 aydan 3 aya qədər	3 aydan 12 aya qədər	1 ildən çox	Cəmi
Öhdəliklər					
Müddətli kreditlər	-	406,571	406,571	14,273,192	15,086,334
Ticarət və digər maliyyə öhdəlikləri	19,462,167	-	-	-	19,462,167
Müştəri hesabları	22,475,105	-	-	-	22,475,105
Cəmi maliyyə öhdəlikləri	41,937,272	406,571	406,571	14,273,192	57,023,606

28 1 yanvar 2018-ci il tarixindən əvvəlki dövrlərə tətbiq edilən uçot siyasəti

31 dekabr 2017-ci il tarixində başa çatan müqayisəli dövrə tətbiq edilən və BMHS 9-a uyğun olaraq dəyişdirilən uçot siyasəti aşağıda göstərilir:

Maliyyə aktivlərinin təsnifləşdirilməsi. Maliyyə aktivləri aşağıdakı kateqoriyalara təsnifləşdirilir: (a) kreditlər və debitor borcları; (b) satıla bilən maliyyə aktivləri; (c) ödəniş tarixində saxlanılan maliyyə aktivləri və (d) FVTPL kateqoriyasında qiymətləndirilən maliyyə aktivləri. FVTPL kateqoriyasında qiymətləndirilən maliyyə aktivləri iki alt-kateqoriyaya bölünür: (i) ilkin tanınma zamanı bu kateqoriyaya aid edilmiş aktivlər və (ii) ticarət üçün maliyyə aktivləri.

Kreditlər və debitor borcları Cəmiyyətin yaxın dövrdə satmaq niyyətində olduğu aktivlərdən başqa, müəyyən edilmiş və ya müəyyən edilə bilən tarixlərdə ödənilmək şərti ilə sərbəst surətdə alınıb satıla bilməyən qeyri-derivativ maliyyə aktivləridir. Cəmiyyətin kreditləri və debitor borcları maliyyə vəziyyəti haqqında hesabatda göstərilən "ticarət və digər debitor borcları" və "pul vəsaitləri və onların ekvivalentlərindən" ibarətdir.

Maliyyə öhdəliklərinin təsnifləşdirilməsi. Maliyyə öhdəlikləri aşağıdakı kateqoriyaya təsnifləşdirilir: sair maliyyə öhdəlikləri. Sair maliyyə öhdəlikləri maliyyə vəziyyəti haqqında hesabatda göstərilən "ticarət və digər kreditor borclardan" ibarətdir.

Gəlirin tanınması. Gəlir ödənilmiş və ya ödəniləcək məbləğlərin ədalətli dəyəri ilə qiymətləndirilir və bütün güzəştlər və ƏDV çıxılmaqla, göstərilmiş xidmətlərə görə alınacaq vəsaitləri əks etdirir. Cəmiyyət gəlirin məbləği etibarlı şəkildə qiymətləndirildikdə, gələcək iqtisadi səmərənin müəssisəyə daxil olması ehtimal edildikdə və Cəmiyyətin aşağıda göstərilən fəaliyyət növü xüsusi meyarlara uyğun olduqda gəliri tanıyır.

Xidmətlərin göstərilməsindən gəlir. Xidmətlərin realizasiyası faktiki göstərilmiş xidmətlərin ümumi göstərilməli olan xidmətlərə nisbəti kimi qiymətləndirilən müəyyən əməliyyatın tamamlanma mərhələsinə əsasən xidmətlərin göstərildiyi uçot dövründə tanınır.